

ΑΛΒΑΝΙΑ
ΒΟΣΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ
ΚΡΟΑΤΙΑ
ΠΓΔΜ
ΕΛΛΑΔΑ
ΡΟΥΜΑΝΙΑ
ΣΕΡΒΙΑ
ΣΛΟΒΕΝΙΑ
ΤΟΥΡΚΙΑ

ΒΑΛΚΑΝΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΠΟΙΗΣΗΣ

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑ

ήτοι: Κατό- πιν Εορτής

2 0 1 3

ΕΤΑΙΡΕΙΑ

συγγραφέων

HELLENIC
AUTHORS'
SOCIETY

www.dedalus.gr
grwrisoc@otenet.gr

10η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ

Το Β΄ Βαλκανικό Φεστιβάλ Ποίησης
ήταν αφιερωμένο στη μνήμη
του ποιητή **Μίμη Σουλιώτη**
(1949-2012)·
στο χώρο του Φιλολογικού Καφενείου
είχε εγκατασταθεί
έκθεση βιβλίων και περιοδικών του

Η πρωτοβουλία ενός Βαλκανικού Φεστιβάλ Ποίησης ξεκίνησε από την Εταιρεία Συγγραφέων, με σκοπό να εδραιωθεί ένας ετήσιος πολιτιστικός θεσμός, ικανός να ανοίξει δημιουργικό διάλογο ανάμεσα στις χώρες των Βαλκανίων, να αναδείξει τα κοινά τους πολιτισμικά στοιχεία, να αμβλύνει τις διαφορές τους, να προβάλλει το ποιητικό και λογοτεχνικό τους πρόσωπο και να προωθήσει τη σύσφιγξη των σχέσεων των βαλκανικών χωρών μέσα από τη λογοτεχνία, την σκέψη, τη δημιουργία και τον πολιτισμό.

Θεωρούμε τη Θεσσαλονίκη ως τον καταλληλότερο τόπο για την πραγματοποίηση και θεσμοθέτηση ενός Βαλκανικού Φεστιβάλ Ποίησης. Πόλη με αδιάλειπτη πρωταγωνιστική παρουσία 2500 χρόνων, πολυεθνική έως το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, «Δεύτερη Ιερουσαλήμ» για το πολυπληθές εβραϊκό της στοιχείο, «Πρωτεύουσα των προσφύγων» για τους πολυάριθμους, εξ Ανατολών, Έλληνες πρόσφυγες μετά το 1922, «πόλη της λογοτεχνίας» για Έλληνες και ξένους συγγραφείς και πόλη διεθνών εκθέσεων, Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης το 1997, με ευρύτατες πολιτισμικές υποδομές και μοναδική καλλιτεχνική παράδοση.

Το 2ο Βαλκανικό Φεστιβάλ ποίησης πραγματοποιήθηκε στις 17 και 18 Μαΐου, στο πλαίσιο της 10ης Διεθνούς Εκθεσης Βιβλίου της Θεσσαλονίκης [16-19 Μαΐου 2013] με την αμέριστη υλική και ηθική αρωγή του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου, του Δήμου Θεσσαλονίκης, του Ιδρύματος Κώστα και Ελένης Ουράνη, του Ιδρύματος Πέτρου Χάρη, του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης και του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος και με χορηγό επικοινωνίας την «Βιβλιοθήκη» της εφ. *Ελευθεροτυπία*.

Συμμετείχαν ποιητές και ποιήτριες από την Αλβανία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Βουλγαρία, την Κροατία, την πΓΔΜ, τη Ρουμανία, τη Σερβία (εντέλει ο Ντράγκαν Γιοβάνοβιτς Ντανίλοφ δεν μπόρεσε να παραστεί), τη Σλοβενία και την Τουρκία ενώ, από ελληνικής πλευράς, συμμετείχαν εννιά ποιητές, μέλη της Εταιρείας Συγγραφέων.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ευχαριστώ πολύ για τη δυνατότητα που μου δίνετε, όχι ακριβώς να ανοίξω, αλλά να παραβρεθώ σε αυτήν την συνάντηση. Τυχαίνει να έχω πολλούς φίλους συγγραφείς, ποιητές και γενικά καλλιτέχνες του λόγου. Επίσης, τυχαίνει να έχω μεγάλη εκτίμηση στον ποιητή Μίμη Σουλιώτη, τον οποίο γνώρισα προ πολλών ετών, και ξέρω ότι είναι τιμητική μέρα γι' αυτόν. Κι υπάρχει κι ένας άλλος σημαντικός λόγος για τον οποίο παραβρίσκομαι εδώ: λέμε ότι η Θεσσαλονίκη είναι πρωτεύουσα των Βαλκανίων, και άλλα τέτοια... Η σημερινή εκδήλωση αποδεικνύει ότι η Θεσσαλονίκη *μπορεί* να γίνει πρωτεύουσα των Βαλκανίων — δεν είναι πρωτεύουσα των Βαλκανίων. Η Θεσσαλονίκη είναι σαν τους φερέλπιδες νέους, που κάποια στιγμή παύουν να είναι νέοι, άρα παύουν να είναι και φερέλπιδες. Αυτό το οποίο νομίζω ότι είναι υποχρέωση του Δήμου είναι να κρατήσουμε την ελπίδα ζωντανή. Το προσπαθούμε με κάθε τρόπο, και πολλοί λένε ότι ανακατευόμαστε έτσι και σε θέματα εξωτερικής πολιτικής — αυτό είναι λάθος — αυτό που προσπαθούμε είναι να αναπτύξουμε μια γόνιμη διπλωματία των πόλεων, η οποία δεν έχει σχέση με την εξωτερική πολιτική, κα τα λέω αυτά σε ένα ακροατήριο το οποίο καταλαβαίνει πιο πολλά πράγματα απ' αυτά που καταλαβαίνουν συνήθως οι υπόλοιποι, όλοι οι άλλοι...

Βέβαια, αν με αφήσετε να μιλάω, μπορεί να λέω μέχρι το βράδυ, οπότε, να ευχηθώ καλή δουλειά σε όλους, εύχομαι να σας εμπνέει η Θεσσαλονίκη.

(ΑΠΑΝΤΩΝΤΑΣ ΣΕ ΣΧΟΛΙΟ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ): Δεν ξέρω αν αξίζει να την λέμε ερωτική πόλη ή όχι – αλλά μ’ αυτή τη μιζέρια και την κλάψα που μας τυραννάει όλους λόγω της κρίσης, κοντεύουμε να χάσουμε και τον ερωτισμό μας.

(ΑΠΑΝΤΩΝΤΑΣ ΣΕ ΣΧΟΛΙΟ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ: «που να δείτε τι γίνεται στην Αθήνα»): Μα η Αθήνα είναι άλλο κράτος! Ημουν προχθές εκεί και στενοχωριέμαι όταν κατεβαίνω στην Αθήνα. Οπως η Θεσσαλονίκη δεν έχει καταφέρει να γίνει πρωτεύουσα των Βαλκανίων, έτσι κι η Αθήνα, δυστυχώς, δεν έχει καταφέρει να αποκτήσει χαρακτηριστικά πρωτεύουσας, και αυτό οφείλεται σε μας, δεν φταίνε οι «κακοί» ξένοι για όλα αυτά.

Λοιπόν, καλή δουλειά σε όλους, και να σας διαβεβαιώσω (πολλοί μου λένε «κουράζεσαι, κάνεις, δείχνεις» — όχι, να σας πω την αλήθεια, το διασκεδάζω παιδιά, αφάνταστα το διασκεδάζω το δημαρχιλίκι) ότι κι εγώ από την πλευρά μου κάνω ό,τι καλύτερο.

Γιάννης ΜΠΟΥΤΑΡΗΣ
Δήμαρχος Θεσσαλονίκης

Β' ΒΑΛΚΑΝΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΠΟΙΗΣΗΣ

17-19 ΜΑΪΟΥ 2013

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Κλαίτη ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ, Ελενα ΧΟΥΖΟΥΡΗ, Γιώργος ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ:

Ελένη ΚΑΡΡΑ

ΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ:

ΖΟΥΡΑΝ ΑΝΤΣΕΦΣΚΙ (ΠΟΛΟΝ)

ΡΑΝΤΟΥ ΒΑΝΚΟΥ (ΡΟΥΜΑΝΙΑ)

ΣΠΥΡΟΣ Α. ΒΡΕΤΤΟΣ

ΑΦΡΟΒΙΤΙ ΓΚΟΥΣΟ (ΑΡΒΑΝΙΑ)

ΘΙΟΝΥΣΗΣ ΚΑΡΑΤΖΑΣ

ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ Χ. ΜΑΡΚΟΓΛΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΠΑΚΟΝΙΚΑ

ΠΑΤΡΙΤΣΙΑ ΝΙΚΟΠΟΒΑ (ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ)

ΗΡΩ ΝΙΚΟΠΟΥΔΟΥ

ΜΙΛΟΣ ΝΤΖΟΥΡΝΤΖΕΒΙΤΣ (ΚΡΟΑΤΙΑ)

ΑΝΝΑ ΠΕΠΕΝΙΚ (ΣΛΟΒΕΝΙΑ)

ΜΑΝΟΛΗΣ ΠΡΑΤΙΚΑΚΗΣ

ΡΑΝΚΟ ΡΙΣΟΓΕΒΙΤΣ (ΒΟΣΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΑ)

ΑΙΑΝΑ ΣΑΚΕΛΛΙΟΥ

ΚΩΣΤΑΣ ΣΟΥΕΡΕΦ

ΚΑΛΙΤΑ ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ

ΜΕΤΙΝ ΤΣΕΝΓΚΙΖ (ΤΟΥΡΚΙΑ)

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

Αγαπητοί μου, Αδυνατώντας να παρευρεθώ λόγω προχωρημένης ηλικίας στο Δεύτερο Βαλκανικό Φεστιβάλ Ποίησης που διοργανώνει η Εταιρεία Συγγραφέων, περιρίζομαι να υπογραμμίσω και εγώ τη σημασία που έχουν τα διαβαλκανικά αυτά συνέδρια όταν μάλιστα οργανώνονται από πνευματικά ιδρύματα της περιοχής.

Οι σχετικές συζητήσεις είναι προορισμένες να ενισχύσουν την καλή θέληση που υπάρχει στους λαούς των Βαλκανίων στην αντιμετώπιση και πνευματικών αλλά και γενικότερων προβλημάτων που υπάρχουν σήμερα ή θα υπάρξουν στο μέλλον.

Εύχομαι κάθε επιτυχία στις συζητήσεις που θα γίνουν και λυπούμαι που δε θα σας παρακολουθήσω.

Εμμανουήλ ΚΡΙΑΡΑΣ

Ομότιμος καθηγητής Α.Π.Θ.,

επίτιμο μέλος της Εταιρείας Συγγραφέων

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

Π Α Ρ Α Σ Κ Ε Υ Η 17 / 5

Διεθνής Εκθεση Βιβλίου / Φιλολογικό καφενείο [περίπτερο 13]

17.00

Η ποίηση στα Βαλκάνια

Την έναρξη του Φεστιβάλ χαιρέτισαν:

ο Γιάννης ΜΠΟΥΤΑΡΗΣ, δήμαρχος Θεσσαλονίκης

ο Δημήτρης ΚΑΛΟΚΥΡΗΣ, πρόεδρος της Εταιρείας Συγγραφέων

και, με μήνυμά του,

ο Εμμανουήλ ΚΡΙΑΡΑΣ, ομότιμος καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου και επίτιμο μέλος της Εταιρείας Συγγραφέων

17:30-20:00

Οι ποιητές που συμμετείχαν στο Φεστιβάλ
μίλησαν για τις κοινές βαλκανικές ρίζες

[εδώ αναδημοσιεύονται ενδεικτικά μερικές ομιλίες]

Σ Α Β Β Α Τ Ο 18 / 5

Διεθνής Εκθεση Βιβλίου / Αίθουσα Καβάφη [περίπτερο 13]

13.00-16:00

ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΑΝΑΛΟΓΙΑ

Οι ποιητές διάβασαν ποιήματά τους στη γλώσσα τους
[για τα ξενόγλωσσα ποιήματα, ακολούθησε ανάγνωση
της ελληνικής μετάφρασης από ηθοποιούς του ΚΘΒΕ]

Συντονισμός: ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

Μουσικές γέφυρες έχτισαν σπουδαστές
του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης (σύνολο εγχόρδων «Ροτόντα»)

20:30

ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

Οι ποιητές διάβασαν ποιήματά τους στο υπαίθριο καφέ-μπαρ
«Γαζία» (Καρόλου Ντηλ 22) στις 8:30 το βράδυ

Συντονισμός: ΚΛΑΙΘΗ ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ

Παίξε ή γέλασε;

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Ανήκω σε μια γενιά που στις αρχές της δεκαετίας του εβδομήντα τραγουδούσε με βραχνή φωνή, τη μελωδία ενός σπουδαίου δημιουργού, του Διονύση Σαββόπουλου:

*Σε τούτα τα Βαλκάνια σε τούτο τον αιώνα
συνάντησα τους φίλους μου μια νύχτα του χειμώνα.
[...]
Κι αφού με καλωσόρισαν κι αφού με βαρεθήκαν
κατάλαβαν την φάρσα μου και μ' αρνηθήκαν [...]*

Και όλοι μαζί ορμούσαμε στο ρεφρέν:

*Ασε τα θαύματα την μάσκα πέταξε
Εδώ είναι Βαλκάνια δεν είναι παίξε-γέλασε*

Θριαμβολογούσαμε, λοιπόν, με έναν ελαφρά απειλητικό ροκ τόνο σε ταβέρνες και δρόμους. Αλλά σε ποιόν απευθυνόμασταν; Ποιόν εγκαλούσαμε με την επίκληση των Βαλκανίων; Σε ποιόν λέγαμε τί είναι εδώ;

Τα Βαλκάνια έχουν περάσει στη συλλογική εμπειρία μας συνδεδεμένα με συγκρούσεις: πολεμικές, θρησκευτικές, αθλητικές αλλά και σωρεία εξεγέρσεων, αλυσίδα συγγενικών δεσμών, γεύσεων, ήχων και αποστάσεων.

Το τραγούδι που λέγαμε ως έφηβοι, κάποια στιγμή συνειδητοποιούσαμε ότι, ναι μεν μιλάει για φάρσα, αλλά, μια γενιά πριν, ήδη από την εποχή της γερμανικής Κατοχής, ο μέγας Έλληνας ζωγράφος και ποιητής Εγγονόπουλος είχε πρωτοδιατυπώσει την κρίσιμη φράση, απευθυνόμενος σε έναν θρυλικό βαλκάνιο πρίγκιπα:

*Μίρκο Κράλη, τι ζητάς;
εδώ δεν είναι παίξε γέλασε:
εδώ είναι Μπαλκάνια.*

Έτσι λοιπόν, η επίκληση των Βαλκανίων στο τραγούδι, μας πρόετρεπε, σε μια αφύνηση, αν όχι μια συγκρατημένη εξέγερση κατά της τότε δικτατορίας των στρατιωτικών, όπως και το ποίημα του Εγγονόπουλου παλαιότερα, που με το ίδιο Βαλκανικό πρότυπο, υποκινούσε τα πνεύματα κατά των Γερμανών.

Θυμίζω ότι ο όρος «Βαλκανική» πρωτοεισάγεται τον 19ο αιώνα, από γερμανό γεωγράφο, σε προσπάθεια να αποφύγει τη διατύπωση

«Ευρωπαϊκή Τουρκία» που επικρατούσε εκείνη την εποχή. Μπαλκάν, λέει το λεξικό, είναι λέξη περσικής καταγωγής και σήμαινε «Γέρικο βουνό», ενώ η ελληνική ονομασία του, «Αίμος», σήμαινε απλούςτατα «τοίχος». Ακουστήκε ότι, για γεωφυσικούς λόγους, από καταρρεύσεις σπηλαίων στα βάθη του, ολόκληρος ο ορεινός όγκος κινείται περίπου είκοσι εκατοστά την ημέρα προς τα νοτιοδυτικά. Έτσι, σιγά σιγά θα φτάσει κάποτε στην Κρήτη και από κεί θα περνάμε οδικώς στην Αίγυπτο.

Κρατάω απ' όλα αυτά, ότι η επίκληση των Βαλκανίων προϋπέθετε διαρκώς ένα σύνολο, ενώ είχε συνήθως συνδετικό χαρακτήρα και απηχούσε ενότητα κατά κάποιου κοινού αντιπάλου, αρχικά, και εσωτερικών συγκρούσεων, όπως πάντα, στη συνέχεια.

Βεβαίως, ας μην υπερβάλουμε. Ανήκουμε στα Βαλκάνια, όπως ανήκουμε στη Μεσόγειο, στο Νότο ή στο Βορρά, στον πολιτισμό του

κρασιού, της μπίρας ή της βότκας (και όσο απομακρυνόμαστε από τη θάλασσα, ο πολιτισμός του αλατιού αφήνει χώρο στον πολιτισμό του πιπεριού, κατόπιν της κανέλας κ.ο.κ.), η ζώνη του συναισθήματος απομακρύνεται από τη ζώνη της συνείδησης και η ζώνη της υπεραξίας από τη ζώνη του λυκόφωτος αλλά, ως δημιουργούς, η διαδικασία παραγωγής του έργου μάς εντάσσει λιγότερο στην Ιστορία, στη Γεωγραφία ή στη Λαογραφία και περισσότερο στη Γλωσσολογία. Γιατί Λογοτεχνία είναι η τέχνη να λες, αλλά, όπως ξέρουμε όλοι μας, με προϋπόθεση κυρίως το πώς το λες.

Τα τέλη της δεκαετίας του '70 εμφανίστηκε ανάμεσά μας ένα άλλο ροκ πρόσωπο, ένας καθρέφτης πάνω στη βαριά μοτοσυκλέτα μας: *Ο οργισμένος Βαλκάνιος*, του Νίκου Νικολαΐδη. Και αργότερα, την επόμενη δεκαετία, έλαμψε ο ποιητικός *Θησαυρός των Βαλκανίων* του Γιώργου Χουλιάρα.

Οι περισσότεροι ποιητές είναι εξ ορισμού αντιεξουσιαστές, αντιρατσιστές και ειρηνόφιλοι, φιλόδοξοι αλλά και εσωστρεφείς, ριψοκίνδυνοι και σπάταλοι. Ο καθένας εκπροσωπεί κυρίως την τέχνη που διακονεί, τις ελλείψεις και τα πάθη του, ανάλογα με τις δυνάμεις που διαθέτει, αξιοποιώντας τη γλώσσα του, ανεξαρτήτως σε ποιά σημαία κυματίζει τα φωνήεντα και τα σύμφωνα της, και σ' αυτήν τη γλώσσα αναφερόμαστε πρωτίστως, ως φορέα ηλεκτρικών ιδεών και φορτισμένων εσωτερικών τάσεων.

Από πολλές ήδη δεκαετίες υπήρξε έντονη κινητοποίηση για προσέγγιση όλων των γειτονικών λαών (ακόμα και των πρώην αντιπάλων) σε αναζήτηση εξομάλυνσης των πολιτικών διαφορών μέσω της ανάδειξης επιφανειακών, μάλλον, αλλά θερμών εν πάση περιπτώσει στοιχείων, των συγγενικών αισθήσεων: θεωρούμε ότι όλοι βλέπουμε παρόμοια τοπία, ακούμε παρόμοιους ήχους, γευόμαστε παρεμφερή καρυκεύματα, μυρίζουμε αρώματα κοινής χλωρίδας.

Βέβαια, οι αθλητικές, θρησκευτικές, πολιτικές, μουσικές, γεωγραφικές ή γαστρονομικές διαφοροποιήσεις των γειτονικών λαών εξετάζονται συνήθως σε συνέδρια και ημερίδες άλλου χαρακτήρα.

Στο χώρο της λογοτεχνίας, που μας ενδιαφέρει εδώ, το Φεστιβάλ αυτό έχει σκοπό να αναδείξει στοιχεία συναλλαγής με το νόμισμα της ομορφιάς, που η αξία του ξεπερνά τις γλωσσικές αποστάσεις και να προκαλέσει μια κοινή αίσθηση γιορτής, με τα γλωσσικά μας πυροτεχνήματα να βγάζουν κοροϊδευτικά τη γλώσσα στις κρίσεις που διασχίζουν καλπάζοντας τα σύνορα, υπενθυμίζοντας στους πάντες, διαρκώς, ότι μπορεί να υπάρχουν εμπλοκές και προβλήματα, αλλά οι λύσεις βρίσκονται πάντοτε στον μηχανισμό του ανθρώπινου λόγου. Και ότι, πράγματι, εδώ δεν είναι παίξε γέλασε, αφού: *εδώ είναι Μπαλκάνια*.

Δημήτρης ΚΑΛΟΚΥΡΗΣ

Πρόεδρος της Εταιρείας Συγγραφέων

ΤΟ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΟ

ΤΟΥ

ΣΠΥΡΟΥ Α. ΒΡΕΤΤΟΥ

Θα ξεκινήσω με το μεγάλο, συνθετικό ποίημα *Μπολιβάρ*, ένα ελληνικό ποίημα του Νίκου Εγγονόπουλου (γραμμένο το χειμώνα του 1942-1943 κατά τη διάρκεια της Κατοχής) και με τους ακόλουθους στίχους:

*Μπολιβάρ! Είσαι του Ρήγα Φεραίου παιδί,
Του Αντωνίου Οικονόμου – που τόσο άδικα τον σφάξαν –
και του Πασβαντζόγλου αδελφός,
Τ' όνειρο του μεγάλου Μαξιμιλιανού ντε Ρομπεσπιέρ
ξαναζεί στο μέτωπό σου.
Είσαι ο ελευθερωτής της Νότιας Αμερικής.
Δεν ξέρω ποια συγγένεια σε συνέδεε, αν είτανε απόγονός σου
ο άλλος μεγάλος Αμερικανός, από το Μοντεβίντεο αυτός,
Ενα μονάχα είναι γνωστό, πως είμαι γιος σου.*

Και ξεκινάω έτσι γιατί στο ποίημα αυτό επιχειρείται, σε βάση υπερρεαλιστική-ουτοπική, μα και πραγματική συγχρόνως, μια ένωση απομακρυσμένων υποτίθεται προσώπων και πραγμάτων, δηλαδή του λατινοαμερικάνου επαναστάτη Σίμωνα Μπολιβάρ (που οργάνωσε πολλά απελευθερωτικά κινήματα κατά των Ισπανών κατακτητών από το 1808 και για δύο δεκαετίες) με τον Έλληνα Ρήγα Φεραίο (πρόδρομο της Ελληνικής Επανάστασης του 1821), τους Έλληνες αγωνιστές του 1821 Οδυσσέα Ανδρούτσο και Αντώνιο Οικονόμου, αλλά και τον Βόσνιο Πασβαντζόγλου (Οσμάν Πασβάνογλου) με τον οποίο ο Ρήγας Φεραίος βρισκόταν, καθώς λέγεται, σε συνεννοήσεις για την απελευθέρωση των Βαλκανικών λαών από τον Οθωμανικό ζυγό. Δεσμός λοιπόν σε αυτή τη μεγάλη διεθνή, μερικότερα δε και παμβαλκανική, «οικογένεια» του Εγγονόπουλου είναι η κοινή ή καλύτερα η ανάλογη επαναστατική και απελευθερωτική, σύγχρονη λίγο-πολύ για όλους, ιστορία, που πίσω της διαβλέπεται η ποιητική βούληση για κατάργηση των εθνικών συνόρων και ένωση των εθνοτήτων όχι μόνο της Νότιας Αμερικής. Αφού ο Μπολιβάρ είναι γιός του Ρήγα Φεραίου αλλά και αδελφός του Πασβαντζόγλου, τότε και ο Πασβαντζόγλου είναι γιος του Ρήγα Φεραίου. Συνεπώς η ποιητική βούληση μοιάζει να κατευθύνεται και προς τα ενωμένα Βαλκάνια. Μιλάμε για κοινές βαλκανικές ρίζες, άλλες επιφανειακές που οργώνουν και ανασηκώνουν το έδαφος, άλλες βαθύτερες που κατεβαίνουν κάθετα στον χρόνο, αλλά που όλες τους δημιουργούν μια δασική πολυμορφία. Αλλιώς δεν θα μιλούσαμε ούτε και θα ψάχναμε για κοινά στοιχεία, εάν τα δέντρα ήταν ίδια. Θα αρκούμασταν σε αυτό που θα φαινόταν και όχι σε αυτό που θα ανιχνευόταν. Και λίγο πολύ, όπως έχει καταδειχθεί, τις κοινές ρίζες τις εντοπίζουμε (και θα φανώ κοινότοπος ως προς αυτό) στα έθιμα, στους μύθους και τα παραμύθια, στις παραδόσεις και τις παροιμίες, στη μουσική και τα τραγούδια, αλλά και στον καθημερινό πολιτισμό (ντύσιμο και φαγητό). Μιλάμε

για κοινές ρίζες Ανατολικής, Ελληνικής και Βαλκανικής μουσικής, ενώ το πολυφωνικό τραγούδι θεωρείται και ως πανάρχαια τέχνη των Βαλκανίων. Παραλλαγές του δημοτικού τραγουδιού «Του νεκρού αδελφού» συναντώνται σε όλα τα Βαλκάνια (στην Αλβανία συναντώνται 30 παραλλαγές). Κοινά στοιχεία έχουν καταδειχθεί και στις γλώσσες, ώστε, σε πεδίο βέβαια αμφισβητήσεων, να μιλάμε και για «βαλκανικό γλωσσικό δεσμό», δηλαδή για ομάδα βαλκανικών γλωσσών που παρουσιάζουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά (λιγότερο στο λεξιλόγιο και πιο πολύ στη μορφολογία, τη σύνταξη και τη γραμματική) κυρίως λόγω μακρόχρονης γεωγραφικής συμβίωσης των λαών.

Πίσω από όλες τις πολιτισμικές ομοιότητες και αναμείξεις στοιχείων και γλωσσών βρίσκεται η κοινή ιστορία ή αλλιώς η αυτή ιστορική μοίρα. Αυτό φαίνεται καθαρά και στον Μπολιβάρ του Εγγονόπουλου, στον οποίο επανέρχομαι για να σταθώ τώρα σε αυτούς τους στίχους:

*Ελάτες, ελάτε, ξεζέψτε. Ας στηθούν τα κανόνια,
καθαρίστε με τα μάκτρα τα κοίλα,
τα φυτίλια αναμμένα στα χέρια,
Τα τόπια δεξιά. Βρας!
Βρας, αλβανιστί φωτιά: Μπολιβάρ!*

Ετσι παραγγέλνει ο ποιητής στο Αλβανικό Μέτωπο, κατά τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο. Αυτό το παράγγελμα δίνει: «Βρας» για ν' αρχίσει η αντεπίθεση ή η επίθεση. Αλλά γιατί στέκομαι σε αυτούς τους στίχους; Γιατί κάπου διάβασα ότι το επώνυμό μου «Βρεττός» (και συγχωρείστε μου την αυτοαναφορικότητα, αλλά την χρησιμοποιώ ως ένα παράδειγμα) μπορεί και να έχει κάποια ετυμολογική σχέση με το αλβανικό *vras* που σημαίνει «φονεύω» και *vret* που σημαίνει «φονεύει». (Και με την ερμηνεία αυτή το πολεμικό παράγγελμα του Εγγονόπουλου δεν σημαίνει «φωτιά» αλλά «σκοτώστε»). Δεν με πείραξε καθόλου μια πιθανή αρβανίτικη καταγωγή που μπορεί να φθάνει κάπου στα 1500 μ.Χ. όταν πολλοί Αρβανίτες ήλθαν στον ελλαδικό χώρο από την Αλβανία. Λίγο έως καθόλου με ενδιαφέρει εάν αυτοί οι Αρβανίτες ήταν Αρβανίτες Αρβανίτες ή η συνέχεια των αρχαίων Ελλήνων αποίκων στον χώρο αυτό. Θα έλεγα μάλιστα πως πιο καλά αισθάνομαι (και πιο ποιητικά θα συμπλήρωνα) όταν νιώθω πίσω μου μια ιστορία διαρκούς ανακατέματος των βαλκανικών λαών, παρά εάν επιχειρούσα να μιλήσω για μια αδιάσπαστη συνέχεια του αίματος των αρχαίων προγόνων. Μάλιστα, χάριν των Βαλκανίων, αφήνω στην άκρη μια άλλη, πιο σικ θα έλεγα, ετυμολογική εκδοχή, να θεωρηθώ δηλαδή απόγονος των Βρεττίων της Κάτω Ιταλίας και μακρινός μυθολογικός απόγονος του Βρέττου, γιου του Ηρακλή, από τον οποίο πήρε την ονομασία της η Βρεττία, οπότε και θα έμπλεκα, υπό αυτή την εκδοχή, κατά τρόπο γοητευτικό και άκρως θα έλεγα ποιητικό, τον μύθο με την ιστορία! Μα μήπως μύθος και ιστορία δεν είναι αζεδιάλυτα μπλεγμένοι και στα Βαλκάνια, ώστε να έχουν διαμορφώσει ένα κοινό περίγραμμα ιστορικομυθικού βαλκανικού προσώπου που μέσα του ποικίλλουν τα μάτια και τα βλέμματα, ωστόσο η θέαση μπορεί να παραμένει μέχρι ενός σημείου κοινή;

Η ΧΑΡΑ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

ΤΟΥ

ΔΙΟΝΥΣΗ ΚΑΡΑΤΖΑ

Ζούμε σε μια περιοχή δοκιμασμένη, και γι' αυτό βαθιά σηματομεμένη. Οι παραδόσεις, οι μύθοι, τα σύμβολα και τα όνειρα των λαών μας στα Βαλκάνια αποτυπώνουν τα σημάδια της κοινής μας μοίρας. Ετσι κι αλλιώς, οι διαφορές μας γίνονται ευκαιρίες συνάντησης και δημιουργικού διαλόγου, μες από την τέχνη, που εκπλήσσει και συγκινεί, που παρηγορεί χωρίς απαραίτητα να γιατρεύει, που ελευθερώνει από το φόβο της ανάγκης, όχι οπωσδήποτε από τις ανάγκες, που μας βοηθά να βρούμε τον εαυτό μας σ' αυτό που χάνουμε. Ετσι καταλαβαίνουμε γιατί, πίσω από κάθε κρίση, οικονομική, πολιτική, κοινωνική, χρειάζεται η δύναμη της τέχνης, ώστε να χαϊρόμαστε για ό,τι είμαστε και όχι για ό,τι έχουμε. Η αξία της τέχνης και του πολιτισμού έγκειται στην ικανότητά τους να μας κάνουν άξιους της αλήθειάς μας.

Ο ποιητής δεν είναι προφήτης, ούτε επιστημονικός αναλυτής. Αισθάνεται μόνο υπεύθυνος φωτός. Χρειάζεται λοιπόν, τον καθαρό χάρτη της καρδιάς, αγάπη και μνήμη της στιγμής για να τρέφει τις αυταπάτες, βλέμμα-πυξίδα της ελευθερίας και, φυσικά, λέξεις. Οχι πολλές, ούτε λίγες. Οσες και όποιες κάθε φορά τού φτάνουν για να αποτυπώνει τα ίχνη της πορείας του προς τους τόπους των συναισθημάτων, εκεί που γεννιέται ο κόσμος και αρχίζει η μοναξιά.

Η ποίηση –από τη μεριά της επιθυμίας– και η γλώσσα –από τη μεριά της προθυμίας– χρειάζονται την αλήθεια. Οχι τόσο ως προς την ορθότητα των ιδεών και των διαφόρων συστημάτων κοινωνικής, πολιτικής και θρησκευτικής ευταξίας, όσο ως προς την πληρότητα, που εξασφαλίζεται από το δίκαιο της φύσης και την πνευματικότητα του ανθρώπου. Κι αυτή η αλήθεια αποκαλύπτεται μέσα από την αρμονία και το ρυθμό του στίχου, μέσα από την αισθητική ποιότητα των λέξεων, μέσα, εντέλει, από την ελικρινή τόλμη του ποιητή να αγγίζει τη ρίζα του εαυτού του και των πραγμάτων.

Ο ποιητής, με οπλισμό την περιέργεια και τους μύθους του, βγαίνει στη γλώσσα και μαζεύει τις αιμοφόρες λέξεις, που θα τον συντηρήσουν ζωντανό σε ένα σύμπαν που αγνοεί και ταυτόχρονα νοσταλγεί. Ετσι διατηρεί ακατάπνητες τις αισθήσεις του απέναντι στα χρώματα, στους ήχους, στα τρυφερά σκοτάδια και στις εκπλήξεις των βλεμμάτων για να κοινωνεί αδιαλείπτως των κερδισμένων του θανάτων.

Προσωπικά, γράφοντας ποίηση, διεκδικώ το δικαίωμά μου να πάρω από τη γλώσσα αποζημίωση ψυχικής οδύνης και ηδονής. Νιώθω ελεύθερος να ασκώ το καθήκον μου: να διεγείρω έρωτες, «αιώνιους» ή μάταιους, αδιάφορο. Θέλω να ζω, δηλαδή να πάλλομαι στο ρυθμό του κόσμου. Για τούτο εξασκώμαι στις τέσσερις πράξεις της συγκίνησης: διαίρεση, για να διασώζω τη μοναδικότητα· αφαίρεση, για να βρίσκω την ουσία· πρόσθεση, για να πλουτίζω — από τον Ομηρο στους Προσωκρατικούς κι από το δημοτικό τραγούδι στον Σολωμό και στον Ελύτη· τέλος, πολλαπλασιασμό, για να προσ-

φέρω τη βαθιά χαρά ή τον καθαρό πόνο της συμμετοχής. Να, γιατί μιλώ για έρωτα και για ταξίδι στο Άλλο με το λόγο. Να, γιατί εμπιστεύομαι τη δημοκρατία των συναίσθημάτων ή αλλιώς την εσωτερική αρμονία, και προσπαθώ να τηρώ το θεμελιώδες άρθρο του Συντάγματος της Αληθείας «Όποιος θέλει να λάμψει, πρώτα καίγεται».

Δε φοβάμαι, αγαπώ και χαίρομαι στον κόσμο. Αλλωστε, έχω από χρόνια αποκτήσει την ιθαγένεια του νερού. Στον ευλογημένο τόπο της γλώσσας μου αλλού θαμπώνω, αλλού αγιάζω, αλλού πίνω και αλλού ποτίζω. Αλλοτε χάνομαι κι άλλοτε αναβλύζω. Παρασύρομαι και παρασύρω το ίδιο εύκολα κι επίπονα.

Το ταξίδι της γλώσσας δεν τελειώνει. Και αυτό είναι η χαρά της ποίησης.

ΚΟΙΝΕΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΕΣ ΡΙΖΕΣ

της

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΜΠΑΚΟΝΙΚΑ

Δεν είναι εύκολο να καταρρίπτεις μύθους, όμως η αλήθεια πρέπει να λέγεται και μάλιστα μια αλήθεια που δείχνει την αλληλεπίδραση που συντελείται ανάμεσα σε γειτονικούς λαούς. Η φουστανέλα που είναι η εθνική ελληνική στολή έχει αλβανική προέλευση. Την φορούσαν οι αλβανοί πολεμιστές κι επειδή ήταν πολύ ανδρείοι έγινε της μόδας στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα το 1821. Όταν δε μια δεκαετία αργότερα ανέβηκε στον ελληνικό θρόνο ο βασιλιάς Όθωνας, την καθιέρωσε ως επίσημη ενδυμασία και ασφαλώς τη φορούσε και ο ίδιος. Δεν θέλω να επεκταθώ λέγοντας ότι και οι Αλβανοί, ως αρχαίοι Ιλλυριοί, θα χρησιμοποίησαν ως βάση για τη δημιουργία της φουστανέλας τη στολή των αρχαίων Ρωμαίων που κατέκτησαν όλη τη βαλκανική χερσόνησο περίπου το 150 π.Χ.

Αυτό αποτελεί ένα ελάχιστο παράδειγμα αλληλεπίδρασης, που έχουμε μεταξύ μας οι βαλκανικοί λαοί. Η αλληλεπίδραση και οι κοινές μας ρίζες απλώνονται και σε πολλούς άλλους τομείς. Θα αναφέρω τη γλώσσα. Υπάρχει πλήθος λέξεων που έχουν δανειστεί οι βαλκανικοί λαοί ο ένας από τον άλλο και ενσωμάτωσαν αυτές τις ξένες λέξεις στη μητρική τους γλώσσα ο καθένας. Κοινές ρίζες υπάρχουν σε διάφορα έθιμα κοινωνικής συμπεριφοράς, επίσης στο χώρο της αρχιτεκτονικής, της μουσικής, τους χορούς, τους μύθους, τις ιστορίες, τα παραμύθια και σε προέκταση εν μέρει και στη λογοτεχνία.

Κάνοντας μια ιστορική επισκόπηση είναι γεγονός ότι οι βαλκανικοί λαοί δεν έζησαν ούτε γνώρισαν την Αναγέννηση, το Διαφωτισμό και τη Βιομηχανική Επανάσταση, γιατί ζούσαν υπό την κατοχή της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Παρόλα αυτά όμως η χριστιανική θρησκεία, ο αρχαιοελληνικός πολιτισμός και η ρωμαϊκή νομοθεσία, που αποτελούν τους τρεις βασικούς πυλώνες του ευρωπαϊκού πολιτισμού δεν έπαψαν να ισχύουν και να επηρεάζουν τα Βαλκάνια. Με βάση αυτούς τους τρεις πυλώνες ο χριστιανικός βαλκανικοί λαοί και ασφαλώς η Τουρκία, που προσανατολίστηκε προς την Ευρώπη και προχώρησε σε

καίριες μεταρρυθμίσεις προς αυτή την κατεύθυνση ήδη από τον 19ο αιώνα, στράφηκαν προς τα φώτα της Δυτικής Ευρώπης για να τα αφομοιώσουν και βέβαια να προσπαθήσουν να ενσωματωθούν στα άλματα που έγιναν εκεί σε κάθε τομέα όπως στην πολιτική, την επιστήμη, την τέχνη, τη τεχνολογία, και συνακόλουθα στις αλλαγές στα ήθη και έθιμα.

Θέλοντας να δώσω μια αναφορά προσωπικής εμπειρίας, και με βάση τα όσα παρέθεσα προηγουμένως, φέρνω στη μνήμη μου δύο περιστατικά. Το πρώτο έχει σχέση με την επαφή που είχα με αλβανίδα δημοσιογράφο όταν συμμετείχαμε σε τηλεοπτική εκπομπή το 2006 στη Θεσσαλονίκη. Πριν βγούμε στον αέρα με πληροφόρησε ότι ακόμα και υπό το απολυταρχικό καθεστώς του Ενβέρ Χότζα η αρχαιοελληνική γραμματεία με τον Ομηρο, τους τραγικούς ποιητές και τους φιλοσόφους διδασκόταν στην εκπαίδευση, αν δεν με γελάει η μνήμη μου κυρίως στην ανώτατη εκπαίδευση.

Το δεύτερο περιστατικό έγινε το 1994 όταν Σωματείο Συγγραφέων της Θεσσαλονίκης προσκάλεσε λογοτέχνες των Βαλκανίων. Ο επικεφαλής των Σέρβων συγγραφέων μου μίλησε επί μακρόν για την επιρροή του βυζαντινού πολιτισμού και ιδίως της Ορθόδοξης εκκλησίας στον Σερβικό πολιτισμό. Κι ήταν κάτι που το έλεγε με χαρά και ευφροσύνη. Εξάλλου ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ήταν ο αρχηγός, ο ποιμενάρχης, η αντιπροσωπευτική αρχή όλων των Βαλκανικών Χριστιανικών λαών με απόφαση του Τούρκου Σουλτάνου από το 1453 μέχρι και το 1870, όταν οι εκκλησίες των βαλκανικών λαών αποσχίστηκαν από το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και έγιναν αυτόνομες.

Ας μη ξεχνάμε επίσης ότι οι βαλκανικοί λαοί έτρεφαν μεγάλη συμπάθεια και σε μια άλλη μεγάλη δύναμη, τη Ρωσία, και συνακόλουθα επηρεάζονταν από της πολιτικές διαθέσεις, κινήσεις στρατηγικής και γενικά από τον πολιτισμό της. Η λέξη Βαλκάνια ήδη από τον 19ο αιώνα σήμαινε «πυριτιδαποθήκη» της Ευρώπης, λόγω των εδαφικών διεκδικήσεων μεταξύ των λαών με το Ανατολικό ζήτημα, δηλαδή την απόσυρση της Τουρκίας από τη Νοτιοανατολική Ευρώπη προς την Μ. Ασία.

Βέβαια, από τότε έχει κυλήσει πολύ νερό στο αυλάκι και οι βαλκανικοί λαοί συμφιλιωμένοι με βάση τις κοινές τους ρίζες θα ενσωματωθούν κάποια στιγμή στο μέλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κάτι που οι ίδιοι το θέλουν και το επιδιώκουν, και εννοώ αυτούς που δεν έχουν ακόμη ενσωματωθεί, γιατί ήδη 5 βαλκανικές χώρες ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΟΙ ΡΙΖΕΣ, Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

ΤΟΥ
RANKO RISÓJEVIC

*Τα σπίτια που είχα μου τα πήραν.
Ετυχε να 'ναι τα χρόνια δίσεχτα· πολέμοι χαλασμοί ξενιτεμοί*
ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΦΕΡΗΣ

Είμαστε ο σπόρος που πεθαίνει. Και μπήκα στ' αδειανό μου το σπίτι
ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΦΕΡΗΣ

Η Θεσσαλονίκη αποτελεί σύμβολο της πολυπολιτισμικότητας στα Βαλκάνια, γιατί εδώ υπάρχει μια αληθινή συνάντηση του ελληνισμού, του οριενταλισμού και του βυζαντινισμού.

Όλοι οι λαοί των Βαλκανίων, και ο κάθε κάτοικος της περιοχής ξεχωριστά, είναι βαθιά εμποτισμένοι με το συναίσθημα ότι ανήκουν σ' έναν πολιτισμό και μια κουλτούρα γεμάτα εσωτερικές αντιφάσεις, συνέχειας και ασυνέχειας, αυθυπαρξίας και εναγκαλισμού διαφόρων επιρροών. Ας ατενίσουμε αυτό το πνευματικό τοπίο από ψηλά, με μια γρήγορη ματιά, σαν τα αποδημητικά πουλιά που γλιστράνε πάνω απ' τα κεφάλιά μας, πετώντας ανάμεσα στον κρύο Βορρά και τον σωτήριο Νότο.

Αφετηρία μας είναι η Αρχαία Ελλάδα, το απόγειο του ένδοξου πολιτισμού, με κυριότερα κέντρα την Αθήνα και την Αλεξάνδρεια. Επειτα έρχεται η ρωμαϊκή αυτοκρατορία, ισχυρή σαν τους ουράνιους αστερισμούς. Το Βυζάντιο με βάση την Κωνσταντινούπολη, την δοξασμένη ανά τους αιώνες, μας μεταδίδει την πνευματική του λάμψη. Κι ακολουθεί η οθωμανική αυτοκρατορία, μια ισχυρή μηχανή που μετακίνησε λαούς, τους διαχώρισε και τους συνέδεσε μ' έναν τρόπο σκληρό και συγκροτημένο. Έναν κόσμο που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε οριενταλιστικό.

Η σύγχρονη γενετική λέει ότι εδώ, στα Βαλκάνια, δεν υπάρχει πραγματική συνέχεια στο γενετικό υλικό των εθνών. Οι ερευνητές αναφέρουν ότι λαοί οι οποίοι εχθρεύονται οι μεν τους δε, εδώ και αιώνες, μοιάζουν από γενετικής άποψης πολύ περισσότερο μεταξύ τους απ' ό,τι θα πίστευε κανείς βλέποντας τις θρησκευτικές ή εθνικές διαφορές τους. Είναι σαν ένα κοκτέιλ που χύνεται ενώ προηγουμένως, για να το φτιάξουμε, είχαμε αναμίξει όλα τα ποτά που είχαμε στο χέρι μας. Χέρι, φυσικά, θείο.

Θέλοντας και μη, είμασταν υποχρεωμένοι να χρησιμοποιήσουμε ό,τι είχαμε, όπως έκαναν και οι λαϊκοί καλλιτέχνες. Μεγάλοι και αναγνωρισμένοι, μικροί και ανώνυμοι, ενταγμένοι στη λαϊκή λογοτεχνία ως επικοί τραγουδιστές ή λυρικοί μουσικοί. Με βάση αυτόν τον άξονα, μπορούμε να παρακολουθήσουμε τη γραμμή που συνδέει το Αραράτ με τα Βαλκάνια, με ίδιες μελωδίες και μόνο τις λέξεις να διαφέρουν, ανάλογα τις περιοχές. Ένα αντίστοιχο φαινόμενο με εκείνο των μουσικών που διέσχιζαν την Κεντρική Ευρώπη για να διασπείρουν την τέχνη τους γνωρίσαμε και στη δική μας χώρα, στην εποχή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Μια δεύτερη γραμμή, σχεδόν αδιόρατη, ήταν η ιερή γραμμή των μοναστηριών, εκεί όπου περιβάλλαμε με φροντίδα τον λόγο που απευθυνόταν στον Κύριο, αλλά και στον άνθρωπο ως υπενθύμιση ότι η επίγεια ζωή είναι μικρή και ότι θα πρέπει να σκέφτεται τα αιώνια έργα και ημέρες.

Πολλοί συγγραφείς έχουν αναφερθεί σε αυτήν την κληρονομιά, στις ορατές και αόρατες γραμμές που μας ενώνουν, στις επιρροές που έχουν αφήσει. Σε αυτό το σημείο, ας θυμηθούμε τους δυο μεγάλους συγγραφείς, τον Κωνσταντίνο Καβάφη και τον Ε.Μ. Φόρστερ. Ποιητής από την Αλεξάνδρεια ο

πρώτος, πρωταγωνιστής του δυτικού ελληνισμού, υπερασπίστηκε την κληρονομιά της βυζαντινής κοινωνίας της οποίας ήταν ο κληρονόμος. Ο Φόρστερ μοιράζεται τις απόψεις του για τον ελληνισμό, αλλά διατηρεί την αγγλική ιμπεριαλιστική προσέγγιση όσον αφορά στη Μεσόγειο. Σύμφωνα με τον Εντουαρντ Σάιτ, και την Μαρία Τοντόροβα επίσης, η σύγχρονη δυτική πολιτική δεν διαφέρει και πολύ, και δεν είναι παράξενο που η επίσημη ιστορία των Βαλκανίων την οποία δημιούργησαν είναι γεμάτη στερεότυπα. Ξεχνώντας τη βάση της διδαχής του Χριστού – την αγάπη – συχνά μας προσέφεραν τη διχόνοια, τις συγκρούσεις και το μίσος.

Η σερβική ποιητική κληρονομιά είχε δυο γραμμές, μια αρχαιότερη – βυζαντινή, και μια δεύτερη που προερχόταν από τη λαϊκή ποίηση και η οποία αποτέλεσε τη βάση της σύγχρονης σερβικής ποίησης. Αντί να εναρμονιστούν, οι δυο αυτές γραμμές βρέθηκαν, εξαιτίας των ιδεολογικών υπαγορεύσεων, να συγκρούονται αδικώς, καταστρέφοντας έτσι και την γενικότερη πολιτισμική κληρονομιά. Έτσι, μονίμως απέφευγαν τη συνοχή και τη συνέχεια, καθώς τις εξομοίωναν μ' έναν επικίνδυνο εθνικισμό ή συντηρητισμό.

Αλλά ο χρόνος αλλάζει τα πάντα, οπότε σήμερα, όσον αφορά τις σύγχρονες τάσεις και επιρροές, οι Βαλκάνιοι ποιητές μοιράζονται την αίσθηση ότι για παράδειγμα, οι Αντριτς, Γιούσεβιτς, Σεφέρης, Καβάφης, Ρίτσος, Πόπα, Χικμέτ, Παμούκ είναι μεγάλοι ποιητές με κοινές ρίζες. Διαθέτουμε μια εξαιρετική, ζωντανή κληρονομιά, η οποία δεν περιορίζεται πια σε τοπικό επίπεδο, αλλά γίνεται διεθνής. Κι εκεί, το μόνο που μετράει είναι ο δημιουργός να έχει κάτι να προσφέρει στον κόσμο, κι αυτό το κάτι να είναι αυθεντικό.

ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

ΤΟΥ
METIN CENGİZ

Όταν μιλάμε για τη διάσταση των κοινών ριζών, αυτό που εγώ καταλαβαίνω είναι ότι μιλάμε για τις κοινές ρίζες της Μεσογείου. Το να είσαι από τη Μεσόγειο, σημαίνει να έχεις κοινές κοινωνικές και πολιτιστικές αξίες με τους λαούς της περιοχής. Διαφορετικοί τόποι, διαφορετικές κοινωνικές και οικονομικές αξίες, διαφορετικές νοοτροπίες, τρόποι ζωής, πολιτισμοί... Αλλά όλα αυτά μαζί αποτελούν τη Μεσόγειο. Στη συγκεκριμένη γεωγραφική ζώνη, όλα αυτά είναι ανάμικτα. Παρά τις διαφορετικές αξίες ζωής, οι πολιτισμοί συνέχισαν να συνυπάρχουν. Αρα, όταν μιλάμε για κοινές αξίες, το ερώτημα είναι τί εννοούμε; Οφείλουμε να προσεγγίσουμε το όλο ζήτημα υπό το πρίσμα των θρύλων, των μύθων και των αρχέγονων λατρειών. Κι αυτό επειδή οι ρίζες τους φτάνουν μέχρι την προϊστορία της Μεσογείου. Επιλέγοντας αυτή την οπτική, ανακαλύπτουμε έναν μεγάλο πλούτο που έχει να κάνει με την ποίηση. Οι Σουμέριοι, οι Χετταίοι, οι Αιγύπτιοι, οι Ασσύριοι, οι Βαβυλώνιοι, οι λαοί της Μεσογείου, οι Έλληνες, τα ελληνικά φύλα (Αχαιοί, Ιώνες, Λυδοί, Μυκηναίοι, Πελασγοί), οι Ετρούσκοι, οι Φρύγες, οι Θράκες, οι Πάρθοι, οι άλλοι λαοί της Ανατολίας (Σκύθες, Σάκες, Μασσαγέτες, Ούννοι, Ονούροι, Χάζαροι...). Συχνά σε πόλεμο μεταξύ τους, κατάφεραν ωστόσο να συμβιώσουν, να αναμιχθούν και να δημιουργήσουν μια κοινή ρίζα και έναν μεγάλο μεσογειακό πολιτισμό. Παρόλο που οι γλώσσες τους είναι διαφορετικές, οι ευαισθησίες τους είναι κοινές, και ο τρόπος που εκφράζονται είναι ζεστός, ζωντανός και ενθουσιώδης. Παρόλο που οι υλικές και κοινωνικές συνθήκες της εποχής αλλάζουν, πολλές από τις κοινές πολιτιστικές αξίες αυτών των πολιτισμών επιβιώνουν ακόμα και σήμερα. Η τουλάχιστον, εγώ αυτό πιστεύω.

Όπως ξέρουμε, και όπως έγραψε κι ο Τόμας Μαν στο εμπνευσμένο από τη μυθολογία έργο του *Ο Ιωσήφ και τα αδέρφιά του*, το πηγάδι του παρελθόντος είναι βαθύ και απύθμενο. Σκάβοντας στο παρελθόν, δεν συναντάμε παρά το βαθύ σκοτάδι. Το ταξίδι στις ρίζες της ανθρωπότητας μας προσφέρει μια εικόνα ιδιαίτερας θολή ως προς την καταγωγή των πολιτισμών. Γι αυτό το λόγο, πρέπει να αποδεχτούμε το παρελθόν και το παρόν ως πολυπολιτισμικά και πολυεθνοτικά. Εκεί βρίσκονται και οι ρίζες της Μεσογείου. Εντούτοις, σε αυτό τον λαβύρινθο, ο καθένας μπορεί να χρησιμοποιεί το δικαίωμα στο ανήκειν, και να επωφελείται απ' αυτό. Και φυσικά πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη μας τις δυνατότητες αναπαραγωγής. Ο Ρέιμοντ Γουίλιαμς λέει επ' αυτού: «ένα σύστημα γλωσσικό και ένα σύστημα μη λεκτικής αλληλεπίδρασης μπορούν να υπάρξουν μέσω της αναπαραγωγής». Ό,τι είναι καινούργιο είναι πολύ χρησιμοποιημένο, ό,τι είναι ξεπερασμένο βρίσκει την ευκαιρία να ζήσει. Σε μια διαφορετική κοινωνία, με διαφορετικά σύμβολα, και σε διαφορετικούς τόπους. Με λίγα λόγια, βρισκόμαστε μπροστά σ' ένα μωσαϊκό πολιτισμών.

Ως προς την ποίηση, ο ενθουσιασμός, η εγκαρδιότητα και η ζέση της γαλλικής ποίησης ενυπάρχουν και στην δική μας ποίηση. Αυτό δείχνει προφανώς τις κοινές μεσογειακές ρίζες. Για να βρούμε τον ερωτισμό της αραβικής ποίησης στη δική μας, δεν χρειάζεται να ψάξουμε πολύ. Ο πόθος διασχίζει σαν βαθύ ποτάμι και τη δική μας. Για να βρούμε στην τουρκική ποίηση την πνευματική ισορροπία της ελληνικής ποίησης, δεν χρειάζεται παρά να διαβάσουμε. Ο πόνος είναι ο ίδιος. Ας ακούσουμε τους εξής τρεις στίχους:

*Απόγευμα η ώρα τέσσερις, είχαμε χωρισθεί
για μια εβδομάδα μόνο... Αλλοίμονον,
η εβδομάς εκείνη έγινε παντοτινή*

(ΚΑΒΆΦΗΣ)

Σήμερα όλοι γνωρίζουν τον συγγραφέα αυτών των στίχων, αλλά αν πούμε ότι ο ποιητής είναι ο Μεβλανά Τζελαλεντίν Ρουμί ή ο Χαφέζ, κανείς δεν θα το αμφισβητήσει. Μπορεί να πρόκειται για έναν Ιταλό, ή και για ένα σύγχρονο άραβα ποιητή.

Και τώρα, ας αναφερθούμε σ' έναν άλλο ποιητή:

*Ο αγαπημένος μου έφυγε χθες,
με όλες τις υποσχέσεις του χθες,
τώρα, έχω την ανάγκη να πω κάτι καινούργιο*

(ΜΕΒΛΑΝΆ)

Ναι, αυτή η ποίηση μπορεί να προέρχεται από έναν Έλληνα ποιητή. Η από έναν σύγχρονο Άραβα, Ισπανό ή Τούρκο ποιητή. Ο έρωτας, η θλίψη, οι λυρικοί στίχοι είναι ίδιοι. Εντούτοις, το πρώτο ποίημα το έχει γράψει ένας Έλληνας ποιητής του 20ού αιώνα (ο Καβάφης), και το δεύτερο ένας Τούρκος ποιητής που έζησε τον 13ο αιώνα (ο Μεβλανά Τζελαλεντίν Ρουμί). Οι αιώνες πέρασαν, αλλά η ομοιότητα του λόγου είναι απίστευτη – δεν είναι; Αυτό λοιπόν σημαίνει μεσογειακές ρίζες. Αυτό σημαίνει ότι αν ταξιδεύουμε κάθετα στην Ιστορία και τον πολιτισμό, μπορεί και να χαθούμε. Μπορεί όμως και να επωφεληθούμε από το παρελθόν, καθώς και από αυτόν τον διαπολιτισμικό λαβύρινθο. Αρα, μπορούμε να πούμε ότι τα πράγματα είναι εύκολα. Όταν λέμε ότι αυτοί οι πολιτισμοί είναι δικοί μας, ε, ναι, είναι δικοί μας.

Ζόραν Αντσέφσκι

Zoran Anchevski

zanchevski@gmail.com

Είναι πτυχιούχος της Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου των Σκοπίων, έχει μάστερ στην Αμερικανική Λογοτεχνία από το Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας και διδακτορικό στη Συγκριτική Λογοτεχνία από το Πανεπιστήμιο των Σκοπίων, όπου διδάσκει Αγγλική και Αμερικανική Λογοτεχνία. Έχει εκδώσει οκτώ βιβλία ποίησης, ένα ακόμη είναι υπό έκδοση και ένα έχει κυκλοφορήσει στα αγγλικά. Έχει μεταφράσει πολλούς ξένους συγγραφείς, μεταξύ των οποίων Ελιστ, Χήνι, Ουάλκοτ, Οε και Τόνι Μόρισον. Έχει τιμηθεί με πολλά βραβεία μεταξύ των οποίων και το διεθνές βραβείο «Λεοπάρντι» στην Ιταλία (2004). Ποιήματά του έχουν μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες.

PAX OEDIPUS

Εδώ είμαι
σαν ένας Οιδίπους
που τα βλέπει όλα
αλλά δεν βλέπει τίποτα
σ' ένα τοπίο που τελειώνει υπόγεια
Ψύχραιμα άλλαξα τις γωνίες του κόσμου
και ακόμη πιο επιτυχημένος
ακόμη πιο σίγουρος
ξεκίνησα για τη Θήβα, για σένα
Αλλά που είναι αυτός ο Προφήτης
που πρέπει να συναντήσω τώρα,
που βύζαξε το αίμα ενός μαύρου πρόβατου
που μπέρδευσε τις αισθήσεις μου,
για να του δείξω το μονοπάτι μου
πέρα απ' τον δαιμονισμένο σκύλο
πίσω στον Αδη;
Ω, μα που είναι αυτός ο Προφήτης
που ανακάτεψε τις μητέρες μου
γκρέμισε τις ουράνιες σφαίρες μου
και με άφησε ελεύθερο σ' αυτή τη θέση
που αποκάλεσαν — το Δέρμα

Ράντου Βάνκου

Radu Vancu

Γεννήθηκε στο Σιμπίου (1978). Είναι ποιητής και μεταφραστής. Έχει εκδώσει έξι ποιητικά βιβλία και δύο μακροσκελή δοκίμια για τον Mihai Eminescu και για τον Mircea Ivănescu. Με τον Claudiu Komartin έχουν επιμεληθεί ανθολογίες με τα καλύτερα ρουμάνικα ποιήματα των ετών 2010 και 2011. Έχει μεταφράσει μυθιστορήματα και ποίηση, μεταξύ άλλων Πάουντ και Μπέριμαν. Εργάζεται ως λέκτορας στο Πανεπιστήμιο του Σιμπίου και είναι επιμελητής δύο πολιτιστικών περιοδικών, των *Poesis International* και *Transilvania*.

rvancu@yahoo.com

Να τι σου λείπει ένας από τους νεκρούς σου,
ο πιο αγαπητός, ο πιο προσφιλής απ' τους νεκρούς,
όταν η καρδιά σου σου επιτρέπει να τον ονειρευτείς:
«Μην τρομάζεις, είναι εξαιρετικά απλό,
όλα όσα σου είπαν στα επτά χρόνια της
καλής οικογενειακής ανατροφής είναι αλήθεια:
υπάρχουν άνθρωποι και οι άνθρωποι είναι καλοί
οι ψυχές είναι ζωντανές και σαλεύουν
καλυμμένες από στρώματα κρέατος
όπως οι υπότροποι στις κουκέτες,
τρυφερές και εναγκαλισμένες δολοφονίες.
Και θα σου απαντήσουν
αδιαμφισβήτητα, μόλις πεις «άγγελε
μικρέ μου άγγελε ποιος μου δόθηκε» ο αέρας θα θρυμματιστεί,
θα αποσυρθεί από πράγματα σαν το λαμπερό περιτύλιγμα
ενός δώρου που είχαν υποσχεθεί από παλιά και μέσα ο αέρας
θα πηδήξει,
με τις επαγγελματικές κινήσεις κάποιου που κάνει στριπτίζ
και πετάγεται από την τούρτα, ο μικρός άγγελος.

[Απόσπασμα από το ΣΚΟΙΝΙ ΣΕ ΑΝΘΟΦΟΡΙΑ, 2012]

Απόδοση από τα αγγλικά: Λίλυ Εξαρχοπούλου

Σπύρος Λ. Βρεττός

ΜΕΡΕΣ ΤΟΥ 1995 Μ.Χ.

Συνέβη τότε και αυτό:
ενώ κάτω από το τραπέζι,
στον παπουτσιών τις λάσπες
και στα κολλημένα χόρτα,
παραμόνευε ο ίλιγγος μιας άγριας
μάλλον ιστορίας,
επάνω από το τραπέζι
αγκάλιασε με το αριστερό του το ψωμί
και με το δεξί το έκοψε βαθιά,
φθάνοντας και στο ψίχουλο του ύπνου.

Όμως την ώρα που έβγαине από τα' όνειρο
βγήκε στο χώμα χιόνι.
«Για έλα εδώ» του φώναξε
ζητιάνια παγωμένη η Ιστορία.
«Τέτοια σου υπαγόρευα,
πώς κόβουν το ψωμί σε μάθαινα
όλη τη νύχτα;»
Και του αρπάζει το ψωμί
ως και το ψίχουλο του ύπνου.

Και τότε αυτός:
«Ήταν χειμώνας ξαφνικός.
Λάσπες στα πόδια μου και κολλημένα χόρτα.
Κατέβαινα από σχισμένα κράτη».

Γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1960. Σπούδασε νομικά στην Αθήνα. Ζει και εργάζεται ως δικηγόρος στην Πάτρα. Έχει εκδώσει εννέα ποιητικά βιβλία και δύο μελέτες. Τελευταίο ποιητικό του βιβλίο είναι *Τα δεδομένα* (2012). Οι πέντε πρώτες ποιητικές του συλλογές έχουν μεταφραστεί από τον Φίλιπ Ραμπ στα αγγλικά (*Collected Poems*, 2000). Ανθολογία ποιημάτων του εκδόθηκε στη Ιταλία σε μετάφραση Μάσιμο Κατσούλο (*Il postscriptum della storia*, 2005). Ποιήματά του έχουν συμπεριληφθεί σε ξένες ανθολογίες και περιοδικά (Ιταλία, Γαλλία, Αγγλία, Σουηδία, Σερβία, ΗΠΑ), στον τόμο *Ποιητές της Πάτρας στις γλώσσες της Ευρώπης* (2006) και στον τόμο *Antologia di lirici greci* (με επιμέλεια Μ. Κατσούλο, 2009).

spyroslvrettos@gmail.com

Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Φυσικών Επιστημών του Πανεπιστημίου των Τιράνων και έχει παίξει δυναμικό ρόλο στην ανάπτυξη του γυναικείου κινήματος στη χώρα της. Έχει εκδώσει δύο συλλογές ποιημάτων και ένα βιβλίο δοκιμίων. Είναι η πρώτη γυναίκα εκδότρια και αρχισυντάκτρια εφημερίδας στην Αλβανία (1994). Υπό τη διεύθυνσή της οργανώνεται σε ετήσια βάση, από την εφημερίδα *Nositi*, περιφερειακός διαγωνισμός ποίησης για νέους ποιητές. Ποιήματά της έχουν μεταφραστεί στα ρουμάνικα, στα αγγλικά και στα γαλλικά. Αρθρογραφεί σε εφημερίδες και περιοδικά της χώρας της και έχει ιδρύσει τον πρώτο εκδοτικό οίκο στον γενέθλιο τόπο της, το Πόγραδετς.

Αφροβίτι Γκούσο

Afroviti Gusho

afrovitig@yahoo.com

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΠΟΥ ΑΓΑΠΩ

Δεν γνωρίζω σε τι σειρά
Να βάλω τους ανθρώπους που αγαπώ
Ποιος έρχεται πρώτος;
Ποιος έρχεται τελευταίος;
Είναι πιο κοντά μου
Είναι πιο μακριά μου
Ο πιο μακρινός μου
Στα αριστερά
Στα δεξιά
Λίγο πίσω
Λίγο μπροστά
Δεν μπορώ να τους στοιχίσω
Είναι τόσο «άτακτοι»
Που αναστατώνουν
Την καρδιά μου.

Διονύσης Καρατζάς

Γεννήθηκε το 1950 στην Πάτρα, στην οποία ζει και εργάστηκε ως καθηγητής φιλόλογος. Στην ποίηση εμφανίστηκε με την ποιητική συλλογή *Ξημέρωμα στη γη*, το 1972. Ακολούθησαν άλλες δώδεκα ποιητικές συλλογές, ανάμεσά τους *Απ' το μισό παράθυρο*, 2006 (Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών). Η τελευταία ποιητική συλλογή του είναι *Χωρίς εδώ* (2011). Ποιήματά του έχουν μεταφραστεί σε πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες και έχουν μελοποιηθεί από τους Μίκη Θεοδωράκη, Ηλία Ανδριόπουλο, Γιώργο Ανδρέου, Γιάννη Γερογιάννη κ.ά.

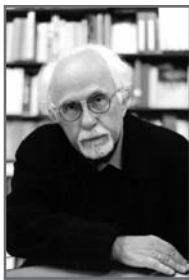

Η ΜΕΡΑ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ

Εγώ γεννήθηκα τη μέρα του Νερού
κι ο Ερωτας με βάφτισε
στις όχθες της αβύσσου.
Κι όταν μεγάλωσα
και γνώρισα τη νύχτα,
έγινα γλώσσα και γραφή
για να κερδίσω την καρδιά σου.
Κι εσύ το αίμα σου το έδωσες
σε δέντρο λησμονιάς.

Πού να'ξερα να γίνω χόμα,
να με θυμάσαι στη βροχή
στη ρίζα σου βαθιά.

Πρόδρομος Μάρκογλου

Γεννήθηκε το 1935 στην Καβάλα. Οι γονείς του ήταν πρόσφυγες από την Καππαδοκία και τον Πόντο. Το 1944 χτυπήθηκε από γερμανική χειροβομβίδα κι έχασε το αριστερό του χέρι. Σπούδασε στην Ανωτάτη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών Αθηνών. Δούλεψε σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Από το 1971 ζει στη Θεσσαλονίκη. Πρωτοεμφανίστηκε το 1962 με την ποιητική συλλογή *Εγκλειστοί*. Εγραψε ποίηση, πεζά και μικρά δοκίμια. Εργασίες του έχουν δημοσιευθεί σε εφημερίδες, περιοδικά και ανθολογίες. Έργα του έχουν μεταφραστεί στα αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ολλανδικά, ιταλικά, πολωνικά, ρουμάνικα και ρώσικα. Το 1998 έλαβε το Κρατικό Βραβείο Διηγήματος για το βιβλίο του *Σπαράγματα* και το 2004 το Βραβείο Διηγήματος της Ακαδημίας Αθηνών [Ίδρυμα Πέτρου Χάρη] για το βιβλίο του *Διέφυγε το μοιραίον*. Τελευταίο του βιβλίο η συλλογή διηγημάτων *Τα σύννεφα ταξιδεύουν τη νύχτα*, 2011.

Η ΨΥΧΗ ΜΑΣ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΩΝ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΩΝ

Η ψυχή μας
καρφωμένο τομάρι στην τάβλα.

*Μεγαλώσαμε όπως το δέντρο απλώνει σταθερά τους κύκλους του,
ενώ οι εμπρηστές το απειλούνε,
ταξιδέψαμε ακίνητοι
και οι ρίζες μας πέσανε
σε καθαρές φλέβες, σε σάπια νερά,
ο κεραυνός πολλές φορές μας διάλεξε για καταφύγιο,*

*δεν αρνηθήκαμε την ψυχή μας
γιατί ο πόνος δεν είναι ο μεγαλύτερος κίνδυνος,
γιατί η αγάπη δεν είναι το έσχατο όριο.*

*Η ψυχή μας
τομάρι στην τάβλα,
με καρφιά και γάντζους,
κάθε μέρα
στα χέρια των κερδοσκόπων.*

Αλεξάνδρα Μπακονίκα

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη, όπου και ζει. Φοίτησε στην Ιατρική Σχολή του Α.Π.Θ. χωρίς όμως να ολοκληρώσει τις σπουδές της. Εργάστηκε ως καθηγήτρια Αγγλικών. Είναι μέλος της Εταιρείας Συγγραφέων, καθώς και της Εταιρείας Λογοτεχνών Θεσσαλονίκης. Έχει εκδώσει 9 ποιητικές συλλογές και η πιο πρόσφατη είναι *Το τραγικό και το λημέρι των αισθήσεων*, 2012. Το έργο της παρουσιάστηκε στο Συμπόσιο Ποίησης της Πάτρας το 1994, καθώς και στο Ίδρυμα Ελληνικού Πολιτισμού στο Λονδίνο το 1996. Εκτός από ποιήματά της που μεταφρασμένα στα αγγλικά εκδόθηκαν στην Ινδία, ποιήματά της επίσης μεταφράστηκαν στα γερμανικά, σουηδικά, αλβανικά.

tandabakonika@yahoo.gr

ΕΠΛΗΤΤΕ ΜΑΖΙ ΤΟΥ

Νοιαζόταν αν κρύωνα
από το θαλασσίνο αεράκι
κι έλεγε να καθίσουμε πιο μέσα
σ' άλλο τραπέζι.
Δίπλα η γυναίκα του
-ένα ερωτικά θεσπέσιο πλάσμα-
τον κοίταζε αδιάφορα,
έπληττε μαζί του.
Ήταν γεροδεμένος
κι είχε μια τρυφερή ψυχή
σαν μικρού παιδιού.
Σε λίγο έφερε τη συζήτηση
γύρω από τη γνωριμία τους:
«Μετά τις ταβέρνες και τα ποτά
κλεινόμασταν στην κάμαρά μου,
κι εκεί με μεθούσε,
χόρευε για μένα ολόγυμνη
πριν πλαγιάσει».
Ήταν η επίκληση για την παλιά,
ιδανική τους σχέση,
το ανεξίτηλο δόσιμο του έρωτά τους,
ό,τι τον έσπρωχνε ν' αποκαλύψει.
Εκείνη δεν άλλαζε, τον κοίταζε αδιάφορα.

Πατρίτσια Νικόλοβα

Patricia Nikolova

ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΕ ΤΟ ΜΑΧΑΙΡΙ ΑΥΤΟ

Τι να κάνουμε με το μαχαίρι αυτό

δεν είναι κοφτερό αρκετά
το ψωμί να κόψει
δεν είναι μορφωμένο
να ξεχωρίσει τις σελίδες
δεν υπολήπτεται αρκετά
το δέντρο να κλαδέψει
δεν είναι καλό, δεν είναι

τι να κάνουμε με αυτό το κουτό μαχαίρι
που ένοχο κάθεται εδώ, ένοχο
που ένοχα σωπαίνει σαν μαχαίρι

τι να κάνουμε με αυτό
δεν είναι κοφτερό αρκετά
την ανοησία να κόψει
μεταξύ μας

ίσως θα ήταν καλύτερα
στο χόμα να το θάψουμε
προτού αθόρυβα στη σάρκα βυθιστεί

Μετάφραση από τα Βουλγαρικά:
Ζντράβκα Μιχάιλοβα - Κλαίτη Σωτηριάδου

Γεννήθηκε στη Σόφια (1979). Είναι ποιήτρια, θεατρολόγος και δημοσιογράφος. Είναι μέλος του Βουλγαρικού PEN, απόφοιτος της Εθνικής Σχολής Αρχαίων Γλωσσών και Πολιτισμών «Konstantin-Cyril Philosof», πτυχιούχος Βουλγαρικής Γλώσσας και Φιλοσοφίας και έχει μεταπτυχιακό δίπλωμα στις Θεατρικές Σπουδές. Έχει εκδώσει τρία βιβλία ποίησης και, μεταξύ άλλων βραβείων, έχει κερδίσει το Εθνικό Βραβείο «Doga Gabe» καλύτερης γυναικείας ποίησης. Ποιήματα και διηγήματα έχουν δημοσιευτεί σε διεθνή λογοτεχνικά περιοδικά στα αγγλικά, γερμανικά, ελληνικά, σερβικά, πολωνικά, αρμενικά και εβραϊκά.

patricia.nikolova@gmail.com

Ηρώ Νικοπούλου

Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε ζωγραφική και σκηνογραφία στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών. Έχει κάνει πολλές ατομικές και ομαδικές εκθέσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Έχει εκδώσει ένα μυθιστόρημα: *Σαν σε καθρέφτη* (2003), δύο συλλογές διηγημάτων: *Ομελέτα με μανιτάρια* (2007), *Ελληνιστί: Ο γρίφος* (2013), και τρεις ποιητικές συλλογές: *Ο Μύθος του Οδοιπόρου* (1986), *Ανέμου* (1999), *Μη με ψάχνετε εδώ* (2009). Ποιήματα και πεζά της έχουν δημοσιευθεί σε πολλά λογοτεχνικά περιοδικά Συνεργάζεται με το λογοτεχνικό περιοδικό *Πλανόδιον* και την ιστοσελίδα για το μικρό διήγημα *Πλανόδιον-Ιστορίες Μπονζάι*. Άρθρα της έχουν δημοσιευθεί σε ημερήσιες εφημερίδες.

www.ironikopoulou.gr

Ανοίγω τα μάτια στο ταβάνι
άγνωστου βυθού
σ' ένα παλιό μου σπίτι
με αίσθημα πνιγμένου
από χρόνια ναυαγού

Φυσαλίδες φωσφορίζουν στον αέρα
στολίζουν το νεκρό
που στο σύρμα κυματίζει
ο αλλοτινός μου είναι εαυτός
που σ' όνειρο είχα χάσει

Εχω αγωνία γνωστή κι αναμενόμενη
φθόγγο το φθόγγο στερεύει το νερό

Μια πούλια γίνομαι
στον κήπου μου την άκρη
της μάντρας μια λεπτή σχισμή
σταλαγματιά στη κρύα βρύση
μιας καυκαλίθρας η κίτρινη ψυχή

Ζωγραφισμένη δίψα πρωινού
στο ταβάνι άγνωστου βυθού
κουλουριασμένη στις γάτας μου το μάτι
είμαι
ο ρόγχος και το ρίγος αρχαίου πανικού.

Μίλος Ντζούρντζεβιτς

Miloš Đurđević

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Το τοπίο ήταν πάντα ό,τι καλύτερο
ΤΣΑΡΑΣ ΡΑΪΤ

Με την άφιξή μου αναρριχήθηκα
στον λάθος λόφο το ίδιο σκονισμένο
μονοπάτι εκκενωμένο από τις βαθιές
αυλακίες στην ενδιάμεση γκρίζα
σκόνη πάνω από τα λιβάδια κίτρινες πλαγιές
μαύροι και πράσινοι δεντρόκηποι πρέπει
να επιστρέψεις πίσω στο δρόμο δεξ
εκεί πάνω ο δρόμος δραπέτευσε με απότομες
στροφές βυθισμένος στο φως κάτω από
μια τρομερή κατηφόρα τόσο συμπαγή όσο
το ρόπτρο
του νότιου καταρράκτη σε οκτώ αποχρώσεις της
τερακότας σαν οκτώ φωνασκίες του γαυγίσματος
που αντηχεί από τον κοντινό λόφο
οκτώ φορές περικύκλωσα τη Ραβέννα
Tutte le direzioni μέχρι που βρήκα
τη νότια έξοδο για τον νότο
οκτώ κατακόρυφοι στην παλαιά strada
μέσω των τοςκανικών φωνητικών με την πλάτη του
ξαφνικά άφωνη ο Άγιος Πέτρος
μουρμουρίζει από μέσα του ενώ
λίγο πιο πέρα απ' τον δρόμο μαζεύει άγρια
ραδίκια και πλατιά φύλλα πικραλίδας
Divieto di caccia επιβράδυνα
και χαλάρωσα από το πετάλι
αργά το απόγευμα μπαίνω στην Ούμπρια
τον κυνηγότοπο των θεών ο δείκτης είναι χαμηλά
μία και μοναδική κόκκινη γραμμή στο άδειο ρεζερβουάρ
κάτω από οκτώ σκυλοπόδαρα δίχως
κυνηγούς οκτώ οκτάβες διασκορπισμένες από
την αρχή ως το τέλος της νύχτας για τα τριζόνια
τους επίμονους φύλακες των λιβαδιών του

Γεννήθηκε το 1960. Έχει εκδώσει τέσσερα βιβλία ποίησης, δύο βιβλία δοκιμίων και λογοτεχνικής κριτικής, μία ανθολογία σύγχρονης κροατικής ποίησης και μία σύγχρονης παγκόσμιας ποίησης, καθώς και βιβλία του Σλοβένου ποιητή Uroš Zupan και του Σκωτζέζου ποιητή Ντον Πάτερσον σε δική του μετάφραση. Ποίηση, κριτικές και δοκιμιά του έχουν δημοσιευτεί σε κροατικά και ξένα λογοτεχνικά περιοδικά. Επίσης έχουν εκδοθεί πάνω από είκοσι μεταφράσεις του από τα αγγλικά (ποίηση, πεζά, λογοτεχνική θεωρία, φιλοσοφία). Το 2009 ήταν φιλοξενούμενος συγγραφέας στο Πανεπιστήμιο της Αϊόβας στο Διεθνές Πρόγραμμα Δημιουργικής Γραφής. Ζει και εργάζεται στο Ζάγκρεμπ.

mdjurdjevich@
hotmail.com

Απόδοση από τα αγγλικά: Λίλυ Εξαρχοπούλου

ΖΑΓΚΡΕΜΠ

ΚΡΟΑΤΙΑ

Είναι ποιήτρια και μεταφράστρια. Το πρώτο της ποιητικό βιβλίο εκδόθηκε το 2007 και το δεύτερο το 2009. Μεταφράζει ποιήματα παλαιότερων αλλά και σύγχρονων Αμερικανών ποιητών, όπως οι Ελίζαμπεθ Μπίσοπ, Τζέημς Σούλερ, Τζόσουα Μπέκμαν, Μάθιου Ζάπρουντερ, Νοέλ Κοκοτ και Τζένιφερ Κλέμεντ. Είναι επίσης μητέρα, ραδιοφωνικός παραγωγός σε έναν ανεξάρτητο ραδιοφωνικό σταθμό και «ερευνητρια φωνών» σε πολλές εκδηλώσεις, λόγου χάριν, σε σχέση με τη διεθνή πρωτοβουλία *Metropoetica* και ομάδες αυτοσχεδιασμού. Ζει, εργάζεται και προπαντός κοιμάται στη Λουμπλιάνα.

ana.pepelnik@gmail.com

Ανα Πεπέλνικ

Ana Pepelnik

(Από τα «Σονέτα» για τον Γίόσουα Μπέκμαν)

III

Τα καράβια είναι μακρινά. Επεφτε βροχή μέχρι που τα παρέσυρε. Τώρα ξεφλουδίζουμε κάστανα. Τα ψητά φλούδια είναι σαν βαρκούλες. Όταν μουλιάζουν ακούς το σπάσιμο που προέρχεται από τα αποξηραμένα. Τα καράβια είναι μακρινά. Πόσοι άνθρωποι πιστεύεις ότι ακόμη χρησιμοποιούν καυσόξυλα στην πόλη; Δεν είναι πολλοί. Το μόνο που κάνω είναι να κινούμαι. Και να ξεφλουδίζω κάστανα. Από τον ένα σταθμό στον άλλο. Κάποιες φορές Λέω σε μια μέρα περισσότερα από το κανονικό. Τα καυσόξυλα αναδύουν αρκετή ζέστη. Κάποιες φορές Ακούω τους ήχους των σωληνώσεων ώσπου να κοιμηθώ. Κάποιες φορές άνθρωποι στέκονται στη βροχή. Ωσπου να βάλουν τα κλάματα.

Απόδοση από τα αγγλικά: Λίλυ Εξαρχοπούλου

Μανόλης Πρατικάκης

Γεννήθηκε στο Μύρτος Ιεράπετρας και ήταν διευθυντής Ψυχιατρικής Κλινικής νοσοκομείου και διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Αθηνών. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα. Εμφανίστηκε στα γράμματα στη δεκαετία του 1970 και έχει εκδώσει δεκαεπτά ποιητικά βιβλία και δύο συλλογές διηγημάτων. Ο συνθέτης Γιάννης Μαρκόπουλος μελοποίησε αποσπάσματα από τη συλλογή του Μανόλη Πρατικάκη Λιβιδώ, που κυκλοφορήθηκε σε CD με τίτλο *Αθέατος Σφυγμός*. Ο ίδιος συνθέτης συνέθεσε επίσης, συμφωνικό έργο βασισμένο στις συλλογές *Λήκυθος*, *Γενεαλογία* και *Αφημένα ήσυχια στη χλόη*, το οποίο παρουσιάστηκε σε παγκόσμια πρώτη στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών το 2001. Ο Μανόλης Πρατικάκης εκπροσώπησε την Ελλάδα για το Ευρωπαϊκό Αριστείο Λογοτεχνίας το 1999 και τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Ποίησης το 2003 για το βιβλίο του *Το νερό*. Επίσης, τον Δεκέμβριο του 2012 τιμήθηκε με το Μεγάλο Βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών για το σύνολο του έργου του.

Είδα το Εμπάιαρ Στέιτ Μπίλντινγκ και τα άλλα βαβυλώνια
βάραθρα προς τον ουρανό.

Είδα τους μεγιστάνες σε τρελή σύμφυση γλωσσών γυαλί και ασάλι.

Με χρυσά λέπια δεινοσαύρων. Με πρόστυχα χάχανα Μαθουσάλα.

Μανχάταν, Τόκιο, Σανγκάη – αργά το Μάη. Αρκεί να κοιτάξεις

το τρελό κάθετο κάθετο σ' αυτούς τους γκρεμούς.

Με τέτοια διαβολική έπαρση. Με τέτοια βλακώδη οίηση

στα καλά καθούμενα τού τοπίου.

Σ' αυτήν την προς τα πάνω κατακραυγή.

Σ' αυτά τα πολυώροφα νεκροταφεία.

Σ' αυτό το γυάλινο μουγκρητό.

Με τέτοια ξυλοπόδαρα στις αδιάκοπες αποκριές

οι βαθύπλουτοι μασκαράδες.

Με δολάρια – κονάκια της χολέρας στα ολομέταξα χάη.

Σε φιλοθεάμονα θρίαμβο «καταιγίδας» με πυκνό ακροατήριο

και σκληρό κοπιράι αποκλειστικότητας.

Με νωπά θραύσματα στη σάρκα από καυτό ουράνιο χαλάζι

σαν λαίμαργες κρεατόμυγες.

Με πορφυρούς ροδώνες στο μυθικό Αμπού-Γκράμπ

(και σε ρυθμούς αντάντε – να ωχριά ο Νταντέ.

Ενα λάιφ «ορατόριο» – σκυθρωπιάζει το δικό του πουργατόριο).

Παν οι ουρανοξύστες άστρο-άστρο, ώμο-ώμο

α, αυτά τα πρόστυχα Ντουόμο.

Του χρήματος προσκυνητές

με αισθήσεις αυτοκίνητες.

[Απόσπασμα]

Γεννήθηκε το 1943. Ποιητής, πεζογράφος, δοκιμιογράφος, θεατρικός συγγραφέας, μεταφραστής και ιστορικός των μαθηματικών. Έχει εκδώσει περισσότερα από πενήντα βιβλία, μεταξύ των οποίων 18 ποιητικά, 25 πεζογραφία, που περιλαμβάνουν δέκα μυθιστορήματα, καθώς και δέκα ραδιοφωνικά θεατρικά έργα για παιδιά. Έχει επιμεληθεί πολλά βιβλία Σέρβων και ξένων πεζογράφων και ποιητών. Το λογοτεχνικό του έργο έχει βραβευτεί πολλές φορές, ενώ πολλά από τα έργα του έχουν μεταφραστεί σε ευρωπαϊκές γλώσσες. Έχει εργαστεί σε εκδοτικούς οίκους και ήταν για δεκαπέντε χρόνια διευθυντής της Εθνικής Πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης στη Μπάνια Λούκα. Βιβλιογραφία και αποσπάσματα έργων του παρέχονται στον ιστότοπο

www.risco.nubrs.rs.ba

Ράνκο Ριζόγιεβιτς

Ranko Risojević

ΣΩΜΑ

Ποιος είσαι,
που με αποκαλύπτεις και με επιδεικνύεις
σ' όλο τον κόσμο;
Ποιος και που σε επέλεξε
να με κάνεις άσχημο
και ντροπαλό;
Ω, η προσπάθεια που έκανα
να σε επιδιορθώσω,
να σε κρύψω από το πλήθος,
να σε αγνοήσω!
Υπήρξε μάταιη
και άσκοπη η απέλπιδα προσπάθειά μου.
Ολοι με έβλεπαν σε σένα,
γελούσαν και με κοροΐδευαν,
ενόσω εγώ, μονάχος και ντροπιασμένος
σε χρησιμοποίησα για να ξεφύγω
Ψάχνοντας για το σωστό μέρος
όπου δεν θα φτύνει το πλήθος.

Απόδοση από τα αγγλικά: Λίλυ Εξαρχοπούλου

ΜΠΑΝΙΑ ΛΟΥΚΑ

ΒΟΣΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ

Λιάνα Σακελλίου

Γεννήθηκε στην Αθήνα, όπου σπούδασε αγγλική φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, συνεχίζοντας με μεταπτυχιακές σπουδές στο Εδιμβούργο, στο Έσσεξ και στο Πολιτειακό Πανεπιστήμιο της Πενσυλβάνια. Διδάσκει σύγχρονη ποίηση και συγγραφική στο Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει δημοσιεύσει 15 βιβλία. Ποιήματα, άρθρα, κριτικές βιβλίου και μεταφράσεις της έχουν εκδοθεί σε ελληνικά και διεθνή περιοδικά.

lsakel@enl.uoa.gr

ΠΟΡΤΡΕΤΟ ΠΡΙΝ ΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

Κοίταζες προς το μέρος μου από την άκρη
στο βάθος· οι αρμοί του κορμού σου
ανέδυαν υδρόβια φύλλα κι ανέπνεα απαλά.

*Δεν επιθυμώ τίποτε απολύτως
από την περασμένη μας ζωή·
απλά περιφέρομαι ανάμεσα στα δέντρα.*

*Το ποτάμι κυλούσε διάφανο.
Με ρώτησες, τι σε φοβίζει ακριβώς;
Μπήκα στο δάσος με καλπασμό.*

ΑΘΗΝΑ

Κώστας Σουέρεφ

Σπούδασε Ιστορία και Αρχαιολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου του Μπάρι. Πήρε μεταπτυχιακά διπλώματα ειδίκευσης στην αρχαία φιλολογία από τη Scuola Normale Superiore και προϊστορικής αρχαιολογίας από το Πανεπιστήμιο της Πίζας. Εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας. Εργάζεται από το 1985 ως αρχαιολόγος στο Υπουργείο Πολιτισμού. Έχει εκδώσει έξι ποιητικές συλλογές και δύο νουβέλες

ΤΟ ΤΖΆΜΙ

Για την Bozena

Κίσω από το θολό τζάμι της πόρτας
διακρίνω τις σκιές ενός προδρομικού παρόντος
Οι σκιές κινούνται στις πεζές σκιηές του φωτός
πρωί ώρα 9.30
Εμπρός από το θολό τζάμι της πόρτας
μια άλλη ορθάνοιχτη πόρτα
και ακόμη εμπρός της μια άλλη
Η γυναικεία μορφή μου φαίνεται μαζεύει τα μαλλιά της
οι άλλες σκιές δεν αναγνωρίζονται
Τι να δω πίσω από ένα τζάμι;
ο χρόνος άρχισε να κλίνει πίσω μου
σαν πόρτα
και οι σκιές παραμονεύουν ένα ασαφές δώρο
στο ζωντανό μάτι που παίζει τον ρόλο του νεκρού
Οι σκιές των ζώντων καμώνονται τις σκιές των παρελθόντων
Το θολό τζάμι καμώνεται το εργαλείο των αντικατοπτρισμών
Και εγώ ένας κόκκος της άμμου
στην άπειρη μάζα του φωτός που επέτρεψε τις σκιές
Το τζάμι χρειάζεται νερό φωτιά και άμμο
Θα μπορούσα σαν κόκκος της άμμου στο τζάμι
να συνεχίσω να ρεμβάζω
τις αδιευκρίνιστες σκιές του μέλλοντος

Lodz 30.7.2012

Κλαίτη Σωτηριάδου

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη, ζει στην Αθήνα και είναι πτυχιούχος της Αγγλικής λογοτεχνίας με μεταπτυχιακό στη θεωρία και πρακτική της λογοτεχνικής μετάφρασης. Είναι ποιήτρια, πεζογράφος και σεναριογράφος. Έχει μεταφράσει Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες, Μάριο Βάργκας Λίοσα, Κάρλος Φουέντες, Ιζαμπέλ Αλιέντε, Σύλβια Πλαθ, κ.ά. Έχουν εκδοθεί τρεις ποιητικές συλλογές της, δυο συλλογές διηγημάτων, ένα μυθιστόρημα και μία μελέτη. Ποιήματα, δοκίμια, διηγήματα και μεταφράσεις της έχουν δημοσιευτεί σε διάφορα λογοτεχνικά περιοδικά και μεταφραστεί στα ισπανικά, αγγλικά, τουρκικά και βουλγαρικά. Το μυθιστόρημά της *Μπονζάι* (2010) μεταφράζεται στα ισπανικά. Η πιο πρόσφατη ποιητική συλλογή της *Αντίδωρα* εκδόθηκε το 2011.

klaitn@otenet.gr

ΩΔΗ ΣΤΗ ΔΡΥΑΔΑ

Αναδύεσαι μέσα απ' τα συμπαγή του δάσους υλικά
Μιας ήρεμης πηγής αντικαθρέφτισμα.
Διάφανη υπόσχεση το βλέμμα σου
σ' ένα αόρατο ένδον διαλογίζεται.
Ωχρες στο φωτεινό σου μάγουλο
καρμίνι στο ουράνιο τόξο των χειλιών σου.

Και το κορμί σου ριζωμένο και σχεδόν αθέατο
θερμά μεθυστικά αρώματα υπαινίσσεται.
Μύρο και σανταλόξυλο και γιασεμί
σκιάζει βαρύ το βλέφαρό σου.
Δεν είσαι ακόμα του δικού μου κόσμου.
Δεν είσαι της ανατολής αλλά ανατέλλεις.

Αδημονώ να σπάσει το γυαλί
σχεδόν αγγίζω την ολόφωτη μορφή.
Μια πόρτα μισανοίγει μυστικά τη δρύινη ουσία
λαβύρινθος και δύσκολο να βγεις.
Εκεί, μες στο κλειστό σου χέρι
σφιχτά κρατάς το νήμα της ζωής.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Μετίν Τσενγκίζ

Metin Cengiz

Γεννήθηκε στο Göle το 1953. Ολοκλήρωσε τις σπουδές του στη γαλλική φιλολογία στο Πανεπιστήμιο του Μαρμαρά. Στα πολιτιστικά ένθετα διάφορων τουρκικών εφημερίδων αρθρογράφησε κατά κύριο λόγο για θέματα ποίησης. Το 2005 ίδρυσε μαζί με άλλους τον εκδοτικό οίκο ŞiirDen για να εκδώσουν ποίηση και θεωρητικά βιβλία για την ποίηση. Ποιητικά έργα του έχουν αποσπασει δύο εθνικά βραβεία, καθώς και το Διεθνές Βραβείο Ποίησης Tudor Arghezi στη Ρουμανία. Ποιήματά του έχουν μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες, ενώ στα γαλλικά έχει εκδοθεί μια συλλογή ποιημάτων του.

metcengiz@gmail.com

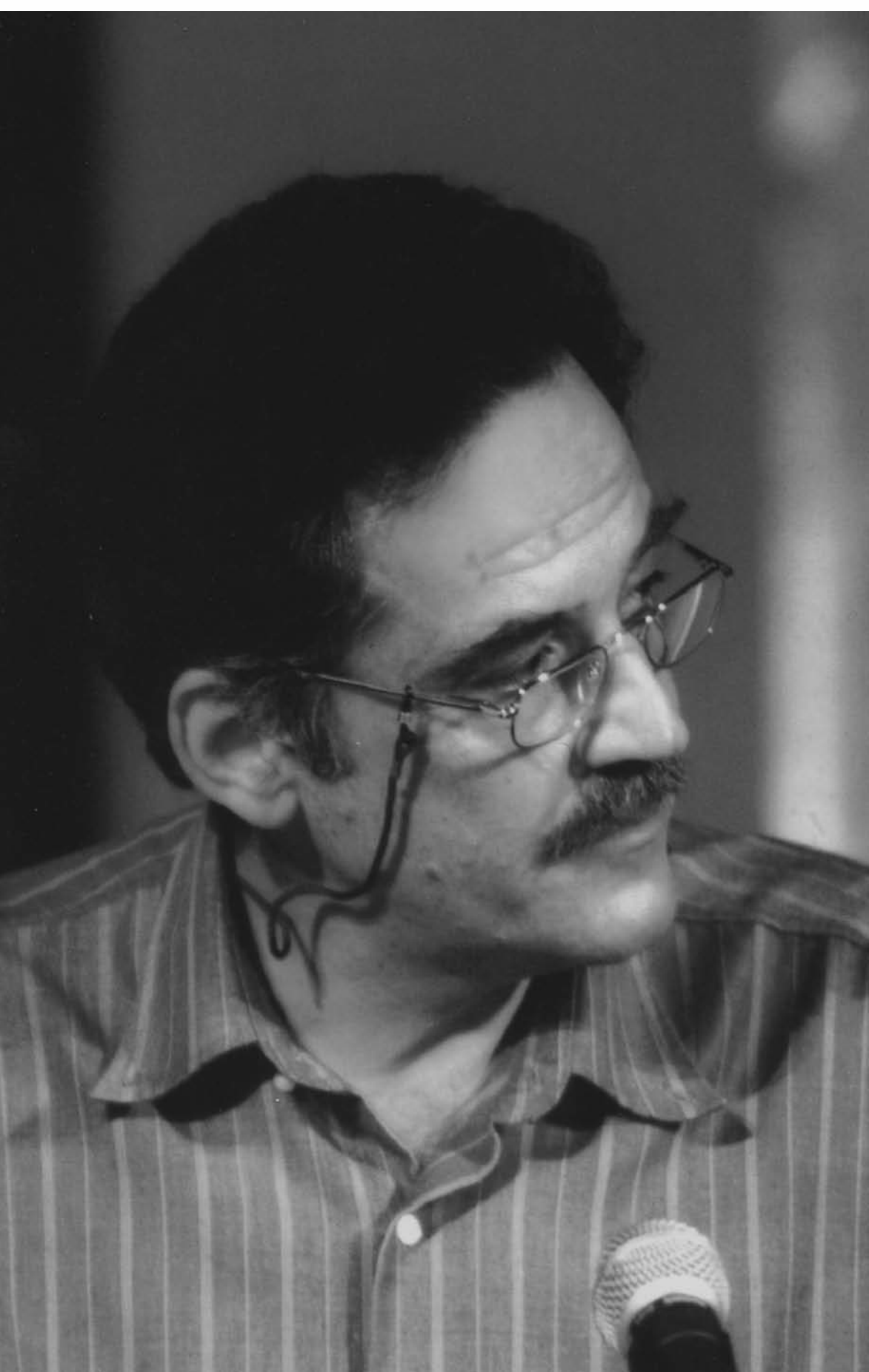
Η ΒΡΟΧΗ

2

Η βροχή πιτσιλάει την ψυχή και οι δυνατές της στάλες
Καθαρίζουν τους στίχους του μυαλού σου σφυρίζοντας
Η ζωή παρασύρεται απ' τα νερά και τα αγαπημένα σου μάτια
Το πρόσωπό σου φεύγει κι αυτό
Θυμάμαι το παρελθόν σ' αυτή τη γέφυρα
Τις γροθιές στον αέρα και τη διαδήλωση
Και μετά το αστυνομικό γκλομπ, τη λόγχη του όπλου του χωροφύλακα
Οτι αληθινό στη ζωή μένει σαν όνειρο σ' αυτή τη μακρινή απόσταση

Ατενίζω με ευχαρίστηση τη φωτιά που άναψε η βροχή
στους δρόμους
Τη φωτιά της βροχής που έμεινε στις ανθρώπινες ψυχές
Σαν αγάπη, σαν ελπίδα

Είμαστε στην εστία της φωτιάς και τα πάντα καίγονται
Σκέφτομαι ότι έτσι είναι η ζωή
Σφίγγει τον λαιμό μου σαν ασφάλι
Τεντώνω το χέρι μου στο παρελθόν
Η βροχή κρατάει τα χέρια μου στη θέση των κατεστραμμένων μου
χρόνων
Που γίνονται νερό και φεύγουν
Και τα πεντηκοστά τέταρτα γενέθλιά μου χαμένα για μια δίκη

ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ
ΜΙΜΗ ΣΟΥΛΙΩΤΗ
(1949-2012)

Δεν μπορείτε να τηγανίσεις δυο φορές το ίδιο αβγό
ΜΙΜΗΣ ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ, ΑΒΓΑ ΜΑΤΑΙΑ, 1998

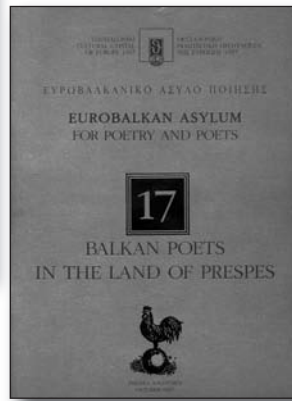
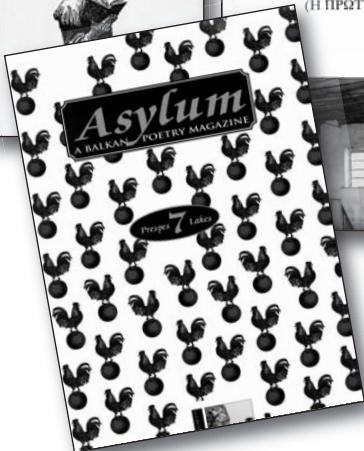
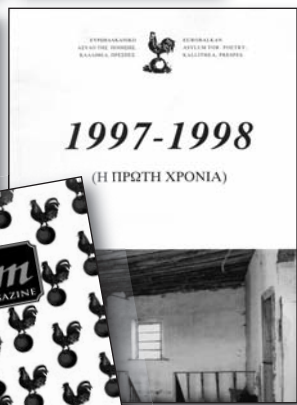
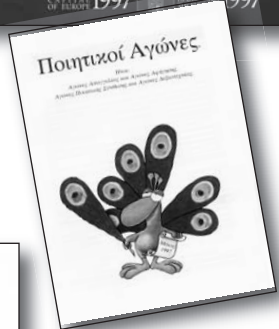
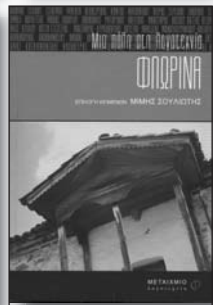
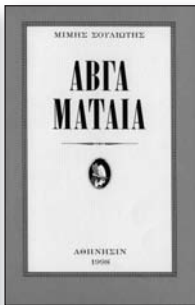
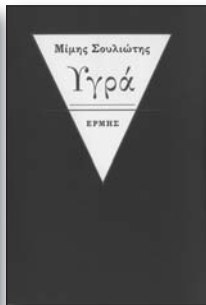
Ο Μίμης Σουλιώτης (1949-2012), παλιό μέλος της Εταιρείας Συγγραφέων, που τιμήσαμε τη μνήμη του, στο Φεστιβάλ αυτό, έξι μόλις μήνες μετά το θάνατό του, από πολύ νωρίς ενδιαφέρθηκε και πραγματοποίησε πραγματικούς διαύλους μεταξύ των βαλκανικών λαών.

Ποιητής, συγγραφέας και πανεπιστημιακός ήταν γεννημένος στην Αθήνα το 1949 και είχε καταγωγή από την Πελοπόννησο και το Μοναστήρι. Σπούδασε Φιλολογία στη Φιλοσοφική Σχολή Θεσσαλονίκης, ενώ έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στη Βουδαπέστη και εκπόνησε τη διδακτορική του διατριβή για τον Καβάφη στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, με καθηγητή τον Γιάννη Δάλλα.

Ήταν καθηγητής της Παιδαγωγικής Σχολής Φλώρινας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, όπου δίδασκε λογοτεχνία και δημιουργική γραφή. Δίδαξε επίσης στο Πανεπιστήμιο Πατρών και ως επισκέπτης καθηγητής σε πανεπιστήμια της Σουηδίας και της Κύπρου.

Στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας οργάνωσε ένα πρωτοπορικό πιλοτικό πρόγραμμα δημιουργικής γραφής, που εξελίχθηκε σε μεταπτυχιακό τμήμα το οποίο συνεχίζεται.

Επέλεξε να κατοικήσει στην Φλώρινα, όπου δημιούργησε οικογένεια και άφθονους φίλους. Διατέλεσε υπεύθυνος φιλολογικών εκδόσεων, εκδότης εφημερίδων και περιοδικών (*Τράμ, Εταιρεία κ.ά.*), συμμετείχε σε συντακτικές επιτροπές λογοτεχνικών περιοδικών και πολιτιστικών σωματείων. Έχει ιδρύσει το «Βαλκανικό Ασυλο Ποίησης» στην Καλλιθέα Πρεσπών (ένα ησυχαστήριο φιλοξενίας βαλκανίων ποιητών, ανα-

γνωστήριο, εργαστήριο τυπογραφίας και βιβλιοδεσίας, αίθουσα εκδηλώσεων, εκθετήριο), και το πρωτότυπο πολυγλωσσό λογοτεχνικό περιοδικό *Asylum / A Balkan Poetry Magazine* που κυκλοφόρησε για επτά χρόνια.

Μανιακός με την παραδοσιακή τυπογραφία, βιβλιοδεσία και βιβλιολογία, αλλά και την προφορικότητα του ποιητικού λόγου οργάνωσε στη Θεσσαλονίκη, το 1997 (στο πλαίσιο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης), «ομάδες κρούσης» με νεαρούς ηθοποιούς που εισέβαλλαν αιφνιδιαστικά, ομοιόμορφα ντυμένοι σε λεωφορεία, δημόσιες υπηρεσίες και πολυκαταστήματα απαγγέλοντας ποιήματα επιφανών δημιουργών.

Στο ίδιο πλαίσιο οργάνωσε «Ποιητικές Εξορμήσεις» στην ελληνική επαρχία, ποιητικούς αγώνες και πρωτοποριακές σκυταλοδρομίες, με κορύφωση, μια πανδαισία με μουσικούς και χορευτές από χώρες των Βαλκανίων που ονομάστηκε «Βαλκανική πλατεία» κ.ά.

Πρόλαβε να εκδώσει 10 ποιητικές συλλογές, πεζογραφήματα, μελέτες, ενώ επιμελήθηκε και τον τόμο *Φλώρινα: Μια πόλη στη λογοτεχνία*.

2 ανέκδοτα ποιήματα του Μίμη Σουλιώτη

Ολυμπιάδα 2004

Θα τελέσουμε εδώ την Ολυμπιάδα του 2004 και θέλω να λάβω μέρος με κάτι από το ημερολόγιο της γιαγιάς που είχε χαρεί την ημι-Ολυμπιάδα του 1906 και «κοιταχτήκαν» με τους Σουηδούς αθλητές —άρα υπάρχουν και γιαγιάδες ακόμη πιο παλιές από τη δική σου, μόνο που η δική μου δεν ζει εξ αντικειμένου, ζει όμως εξ υποκειμένου, αφού ζω μαζί μου.
Δίδαγμα: ορφανοί είναι όσοι δεν ζωντανεύουν τους προγόνους τους, όπως συμβουλεύουν οι Ινδιάνοι της φυλής μας.

Δακρυγόνα 1965

Μερικοί χωθήκαμε σ' ένα στενόμακρο σουβλατζήδικο από την κάτω μεριά του Συντάγματος με δυνατό τσούξιμο στα μάτια, το λαρύγγι και το δέρμα μας καίγαν, ξεπλενόμασταν και με το νερό απόγινε και το αφρεντικό μουρμούριζε στον εαυτό του για να τον ακούσουμε:
«Δε βγάλαν ποτέ τον αρχηγό μόνοι τους, έτσι ή αλλιώς αυτών των τους τον διορίζαν οι σύμμαχοι».
Λουφάσαμε· τότε μπούκαραν οι αστυφύλακες που μας κοίταξαν για λίγο, εκείνος έριξε τα κοψίδια στην ζεσταμένη πιτούλα και κουνώντας την πελώρια τσίγκινη αλατιέρα τσίχου-τσίχου σαν μαράκες ρώτησε με επαγγελματικό τόνο: «Κρεμμυδάκι βάζω, κύριος;».

Από την υπο έκδοση συλλογή Αθήνηθεν.

© Ελένη Σουλιώτη

Ο Τ Υ Π Ο Σ

ΓΙΑ ΤΟ Β΄ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΠΟΙΗΣΗΣ

εφ. **ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ**

Εντυπη Έκδοση, *Βιβλιοθήκη*

Ποιητές και ποιήτριες από Αλβανία, Βοσνία, Βουλγαρία, Ελλάδα, Κροατία, ΠΓΔΜ, Ρουμανία, Σερβία, Σλοβενία και Τουρκία συμμετέχουν στο Β΄ Βαλκανικό Φεστιβάλ Ποίησης, που διοργανώνει η Εταιρεία Συγγραφέων στις 17 και 18 Μαΐου, στο πλαίσιο της 10ης Διεθνούς Εκθεσης Βιβλίου Θεσσαλονίκης 2013. Το φεστιβάλ είναι αφιερωμένο στη μνήμη του μέλους τής Εταιρείας Συγγραφέων, ποιητή, συγγραφέα και πανεπιστημιακού Μίμη ΣΟΥΛΙΩΤΗ (1949-2012).

Η πρωτοβουλία της Εταιρείας Συγγραφέων για την πραγματοποίηση ενός ετήσιου Διαβαλκανικού Φεστιβάλ Ποίησης στη Θεσσαλονίκη έχει σκοπό τη δημιουργία και εδραίωση ενός πολιτιστικού θεσμού ικανού να ανοίξει ένα δημιουργικό διάλογο ανάμεσα στις χώρες των Βαλκανίων, να αναδείξει τα κοινά πολιτισμικά χαρακτηριστικά τους, να αμβλύνει τις διαφορές τους, να προβάλλει το ποιητικό και λογοτεχνικό τους πρόσωπο, να προωθήσει τη σύσφιξη των σχέσεων των βαλκανικών χωρών μέσα από τη λογοτεχνία, τη σκέψη, τη δημιουργία, τον πολιτισμό.

Η Εταιρεία Συγγραφέων πιστεύει ότι η Θεσσαλονίκη είναι η πιο κατάλληλη ελληνική πόλη για τη θεσμοθέτηση και την πραγματοποίηση του Διαβαλκανικού Φεστιβάλ, με την αδιάλειπτη πρωταγωνιστική της παρουσία 2.500 χρόνων στο βαλκανικό χώρο, την πολυεθνική της σύσταση έως το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, «δεύτερη Ιερουσαλήμ» για το πολυπληθές

εβραϊκό της στοιχείο, «πόλη των προσφύγων» για τους εξ Ανατολών Έλληνες, «πόλη της λογοτεχνίας» για Έλληνες και ξένους συγγραφείς, Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης το 1997, με παράδοση διεθνών εκθέσεων, με ευρύτατες πολιτιστικές υποδομές και σημαίνουσα καλλιτεχνική παράδοση.

Το Φεστιβάλ θα κλείσει την Κυριακή το πρωί, με ξεναγήσεις των ποιητών στο Αρχαιολογικό και στο Βυζαντινό Μουσείο της πόλης. [...]

(Πέμπτη 16 Μαΐου 2013)

εφ. **ΕΞΠΡΕΣ**

Υπάρχουν κοινές ρίζες στα Βαλκάνια, ή είναι περισσότερες οι διαφορές; Τι αντιπροσωπεύουν τα Βαλκάνια για τους ποιητές; Έχει η ποίηση γεωγραφικά όρια; Τις δικές τους απόψεις στα συγκεκριμένα ερωτήματα έδωσαν δημιουργοί από δέκα χώρες της περιοχής στο Β΄ Βαλκανικό Φεστιβάλ Ποίησης που διοργανώνεται στο πλαίσιο της Διεθνούς Εκθεσης Βιβλίου της Θεσσαλονίκης από την Εταιρεία Συγγραφέων. [...] «Είναι πολύ δύσκολο να συζητάς βαλκανικά ζητήματα. Υπάρχουν πολλά κοινά, κοινό έδαφος, κοινή λογική, κοινό φίλοι, κοινά φαγητά, όμως πολύ συχνά όταν συζητάμε πόσο κοινά είναι τα κοινά καταλήγουμε σε βαθιά μίζερα, σπηλιές σκότους, λαβυρίνθους, σε πολιτική, σε εθνικισμούς» εκτίμησε ο Ζόραν ΑΝΤΣΕΦΣΚΙ από την π. ΓΔΜ, ποιητής, μεταφραστής και καθηγητής της αγγλικής γλώσσας. «Νομίζω ότι τα Βαλκάνια θα ήταν προτιμότερο να είναι αναγνωρίσιμα από

την πολιτιστική, γλωσσική, λογοτεχνική τους διαφοροποίηση που κάνει αυτόν τον τόπο θαυμάσιο. Είναι ιστορικά αποδεδειγμένο ότι όταν μιλάμε για κοινές ρίζες στα Βαλκάνια η κατάληξη είναι η μιζέρια, πόλεμοι, εμφύλιοι πόλεμοι. Πρέπει να αναγνωρίσουμε τις διαφορές, κι αν το κάνουμε, θα είναι πιο εύκολο να μιλήσουμε για ομοιότητες», σημείωσε.

Ο Ρουμάνος ποιητής, λέκτορας στο Πανεπιστήμιο του Σιμπίου, Ράντου ΒΑΝΚΟΥ τόνισε ότι διακρίνονται κοινά βαλκανικά στοιχεία στην παλιά ρουμανική, τα ίδια έπη, μύθοι αλλά πιο εμφανής είναι βαλκανική επίδραση στη μοντέρνα λογοτεχνία. Τόνισε ακόμη ότι σε περιόδους κρίσης οι ποιητές είναι πιο παραγωγικοί, γράφουν πολύ, για να εξουδετερώσουν τον κακό.

«Η ποίηση δεν ανήκει σε μία συγκεκριμένη χώρα, ή σε γεωγραφικούς όρους ανήκει στον κόσμο», επισήμανε η Πατρίτσια ΝΙΚΟΛΟΒΑ από τη Βουλγαρία, ποιήτρια και θεατρολόγος. «Οι άνθρωποι στα Βαλκάνια έχουν ομοιότητες στους ρυθμούς με τους οποίους ζουν και στα εξαιρετικά πάθη που αισθάνονται σε στιγμές δύναμης και αδυναμίας. Οπότε η μουσική μας είναι πολύ κοντά αλλά δεν είναι η λογοτεχνία, το θέατρο και ο κινηματογράφος» τόνισε.

Η Αφροβίτι ΓΚΟΥΣΟ από την Αλβανία είπε ότι κοιτώντας στο παρελθόν είδε μίσος και αγάπη, σύγκρουση και αρμονία, θύμα και πρωταγωνιστή. Αναφέρθηκε σε πρωτοβουλίες στην Αλβανία που αφορούν την προώθηση της σύγχρονης βαλκανικής λογοτεχνίας, όπως το Διεθνές Φεστιβάλ Ποίησης και Λογοτεχνίας *Poeteca* με στόχο την καλύτερη επικοινωνία των δημιουργών της περιοχής, καθώς και την έκδοση *Ανθολογίας Ελλήνων ποιητών* που μεταφράστηκαν στην Αλβανία και *Ανθολογίας* με Αλβανούς συγγραφείς, μετανάστες στην Ελλάδα.

Η Άνα ΠΕΠΕΛΝΙΚ από τη Σλοβενία τόνισε πως δεν αισθάνεται ότι ανήκει στα Βαλκάνια, αλλά θέλοντας να απαντήσει στο ερώτημα ποια είναι τα κοινά στοιχεία στην περιοχή ανέφερε τα συναισθήματα και το πάθος.

Ο Ράνκο ΡΙΖΟΓΙΕΒΙΤΣ, ποιητής, πεζογράφος, δοκιμιογράφος και ιστορικός των μαθηματικών από τη Σερβική Δημοκρατία της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης αναφέρθηκε στη Θεσσαλονίκη ως σύμβολο πολιτισμών, του ελληνικού, του ανατολικού και του βυζαντινού και τόνισε ότι τα Βαλκάνια διαθέτουν κληρονομιά που γίνεται διεθνής. [...]

Πηγή: ΑΠΕ 18/5/13-00:15

εφ. ΤΟ ΒΗΜΑ

Από τις πιο καλά οργανωμένες εκδηλώσεις στον χώρο ήταν το Β' Βαλκανικό Φεστιβάλ Ποίησης που την ευθύνη του είχε η Εταιρεία Συγγραφέων. Διαχύθηκε στην πόλη με απαγγελίες σε διάφορους χώρους αλλά κατατέθηκαν και ενδιαφέρουσες απόψεις όσον αφορά την ύπαρξη ή μη μιας κοινής βαλκανικής ποιητικής συνείδησης. [...]

Γιάννης Ν. ΜΠΑΣΚΟΖΟΣ (20 Μαΐου 2013)

εφ. Η ΑΥΓΗ

Από τις πλέον συγκροτημένες παρουσίες της έκθεσης ήταν το Βαλκανικό Φεστιβάλ Ποίησης που οργάνωσε για 2η χρονιά η Εταιρεία Συγγραφέων, με την ενδιαφέρουσα συζήτηση για τις κοινές βαλκανικές ρίζες, τις απαγγελίες ποιημάτων στη γλώσσα τους και τις εμβόλιμες μουσικές παρεμβάσεις των μουσικών του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης.

Πόλυ ΚΡΗΜΝΙΩΤΗ

(21/5/2013)

εφ. ΕΘΝΟΣ

ΕΣΠΑΣΑΝ ΤΑ ΚΛΙΣΕ: Ποιητές από τις βαλκανικές χώρες έσπασαν το κλισέ της λεγόμενης κοινής βαλκανικής κουλτούρας. Έχουμε διαφορές και πάνω σ' αυτές να βρούμε αυτά που μας συνδέουν, είπαν στο 2ο Διαβαλκανικό Φεστιβάλ Ποίησης της Εταιρείας Συγγραφέων, από τις πιο συγκροτημένες εκδηλώσεις [της Εκθεσης].
Δήμητρα ΡΟΥΜΠΟΥΛΑ

περ. Ο ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ

Κρατώ ακόμη την εξαιρετικά εύστοχη παρατήρηση του ποιητή και κριτικού Μίλος ΝΤΖΟΥΡΤΖΕΒΙΤΣ από την Κροατία [Σέρβος πατέρας, Κροάτισσα μητέρα] πως ό,τι δεν μπορούν ή δεν θέλουν να κάνουν οι πολιτικοί, είναι ικανοί να το πραγματοποιήσουν οι ποιητές, οι άνθρωποι των γραμμάτων και της τέχνης. Και όχι, χωρίς πίκρα, ο πενήντάχρονος Σερβοκροάτης ποιητής πρόσθεσε ότι «προέρχομαι από μια χώρα που δεν υπάρχει πια κι εγώ δεν γνωρίζω πού ακριβώς ανήκω»! Ο ποιητής και αρθρογράφος Μετίν ΤΣΕΝΓΚΙΖ από την Τουρκία διεύρυνε την γεωγραφική

υπόσταση των Βαλκανίων προς νοτιοανατολικά, συμπεριλαμβάνοντας σ' αυτήν και τη Μεσόγειο. Το κοινό χαρακτηριστικό όμως των βαλκανικών λαών –τονίστηκε από όλους τους συμμετέχοντες, Έλληνες και ξένους– φαίνεται να είναι ιδιοσυγκρασιακό και συνοψίζεται σε μία λέξη: Το πάθος, με το οποίο βιώνουν και τις κα-λές και τις κακές τους στιγμές και το οποίο μπορεί και να τους αναδείξει αλλά και να τους καταστρέψει. Ο στίχος άλλωστε του Νίκου ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΥ, στον οποίο αναφέρθηκε στην εναρκτήρια ομιλία του ο Πρόεδρος της Εταιρείας Συγγραφέων, «Μίρκο Κράλλη, τι ζητάς; Εδώ δεν είναι παίξε γέλασε, εδώ είναι Μπαλκάνια», τα λέει όλα!

Γενικότερα, η πραγματοποίηση του Β' Διαβαλκανικού Φεστιβάλ Ποίησης, η αναμφισβήτητη επιτυχία του, το ενδιαφέρον του κόσμου να το παρακολουθήσει, μέσα στους χώρους της Διεθνούς Εκθεσης Βιβλίου αλλά και εκτός αυτής, σε καφέ της πόλης, οι ωραίες και γόνιμες σχέσεις που δημιουργήθηκαν ανάμεσα στους Έλληνες και τους ξένους ποιητές/τριες, οι απόψεις που ανταλλάχθηκαν, αφενός δικαιώσαν την Εταιρεία Συγγραφέων να επιμείνει παρά τις μεγάλες (οικονομικές κυρίως) δυσκολίες στη διοργάνωση-θεσμοθέτηση ενός Φε-

στιβάλ διαβαλκανικού βεληνεκού που έλειπε από τη χώρα μας, και μάλιστα στην ex officio αρμόδια πόλη, την Θεσσαλονίκη, αφετέρου έδειξαν τις δυνατότητες και ικανότητες της Ε.Σ αλλά και το όραμά της να διαδραματίσει ένα συλλογικότερο πνευματικό και πολιτιστικό ρόλο στα Βαλκάνια –γιατί όχι και στη Μεσόγειο αργότερα– στήνοντας γέφυρες φιλίας και εμπιστοσύνης, υπερβαίνοντας τις κάθε είδους πολιτικές ανικανότητες και εθνικιστικές μιζέριες. Οπως με τον δικό του, ποιητικό τρόπο, επισήμανε ο Πρόεδρος της Ε. Σ. Δημήτρης ΚΑΛΟΚΥΡΗΣ, «Το Φεστιβάλ έχει σκοπό να αναδείξει στοιχεία συναλλαγής με το νόμισμα της ομορφιάς που η αξία του ξεπερνά τις γλωσσικές αποστάσεις.

Ελενα ΧΟΥΖΟΥΡΗ (31 Μαΐου, 2013)

περ. **ΛΙΚ**

(τεύχ. Ιουνίου, έκδοση του Βουλγαρικού πρακτορείου ειδήσεων)

Το φετινό Φεστιβάλ ήταν αφιερωμένη στη μνήμη του ποιητή Μίμη ΣΟΥΛΙΩΤΗ από τη Φλώρινα, υπέρμαχο της βαλκανικής ιδέας, πρωτεργάτη της ποιητικής επικοινωνίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Το περιο-

δικό *Asylum*, που έβγαζε, πρόσφερε φιλόξενη στέγη σε πολλούς βαλκάνιους ποιητές, μεταξύ των οποίων και οι βούλγαροι Γ. Μπορίσοβ, Ρ. Μπαρόσοβ κ.ά.

[...] Το θέμα του Φεστιβάλ ήταν οι κοινές βαλκανικές ρίζες. Ταυτίζοντας την Ατλαντίδα με τη Νήσο της Ποίησης, η Πατρίστσια ΝΙΚΟΛΟΒΑ εντόπισε της αίσθηση γεωγραφίας των ποιητών ως μεταβαλλόμενη και τους ίδιους ως πλάνητες σε μια επικράτεια πνευματική, ενίοτε και εντελώς φανταστική. Ανεξάρτητα από το ποια είναι η πατρίδα του, ο ποιητής είναι πάντοτε το παιδί που θα δείξει ότι ο βασιλιάς είναι γυμνός, ενώ ο λαός του είναι φτωχός και υποφέρει. Ποίος, όμως, σήμερα έχει ανάγκη να ακούσει τη φωνή αυτού του παιδιού;», ρώτησε η βουλγάρα ποιήτρια, ολοκληρώνοντας τη σκέψη της με την ουτοπική γεωγραφία του Ρώσου Νομπελίστα ποιητή Ιωσήφ ΜΠΡΟΝΤΣΚΙ: «ο ποιητής είναι καταδικασμένος να ζήσει σε μια φανταστική πολιτεία, η οποία δεν υπάρχει σε καμιά γήινη σφαίρα, σε κανέναν άτλαντα. Αυτή η άποψη αφορά πλήρως, αν όχι και διπλά, τους ποιητές που είχαν την παράξενη τύχη να γεννηθούν στα Βαλκάνια».

[...]

Ζντράβκα ΜΙΧΑΪΛΟΒΑ (Σόφια)

ΕΤΑΙΡΕΙΑ
συγγραφέων

HELLENIC
AUTHORS'
SOCIETY

Κοδριγκτώνος 8, 112 57 Αθήνα, τηλέφωνο 210 823 1890, fax 210 823 2543

www.dedalus.gr grwrisoc@otenet.gr

8 Kodrigtonos St, 112 57 Athens, Greece, tel. + 30 210 823 1890 Fax +30 210 823 2543

ΙΔΡΥΜΑ
ΚΩΣΤΑ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗΣ
ΟΥΡΑΝΗ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΚΡΑΤΙΚΟ ΩΔΕΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Βιβλιοθήκη